

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra systémového inženýrství

Diplomová práce

**Analýza trhu práce v Královéhradeckém a
Libereckém kraji ve srovnání s přilehlými regiony
Polska a Německa**

Bc. Dana Výborná

© 2022 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Dana Výborná

Veřejná správa a regionální rozvoj – k. s. Hradec Králové

Název práce

Analýza trhu práce v Královéhradeckém a Libereckém kraji ve srovnání s přilehlými regiony Polska a Německa

Název anglicky

Analysis of the labor market in the Hradec Králové and Liberec regions in comparison with adjacent regions in Poland and Germany

Cíle práce

V teoretické části této diplomové práce bude definován pojem nezaměstnanost a další pojmy s nezaměstnaností spjaté. Zkoumána bude také nezaměstnanost a její typy, metodiky využívané pro výpočet nezaměstnanosti v České republice, faktory, které trh práce ovlivňují a důsledky nezaměstnanosti. Popsána bude jak aktivní politika zaměstnanosti, tak i pasivní politika zaměstnanosti a jejich nástroje. Tato část bude zpracována formou literární rešerše. V praktická část se bude vycházet z charakteristik regionů, charakteristik obyvatelstva a ekonomické situace daného regionu. Pro komparaci se nejprve porovnáva situace Královéhradeckého a Libereckého kraje se situací celé České republiky. DP se zaměří především na provedení analýzy základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností ve vybraných ekonomikách, na přilehlé regiony Královéhradeckého a Libereckého kraje, a to okresy Náchod a Trutnov v Královéhradeckém kraji a Liberec v Libereckém kraji, ty bude podrobně analyzovat a charakterizovat. Bude porovnávat trh práce jednotlivých přilehlých regionů v Polsku a Německu a mapovat vývoj nezaměstnanosti a situaci na trhu práce daných regionů.

Metodika

Teoretická část diplomové práce bude vypracována na základě odborné literatury a též dalších dostupných informačních zdrojů tuzemských i zahraničních. Praktická část diplomové práce použije metodu světových průměrů, sběr dat a informací, využije také metodu analýzy, syntézy dat či deskripce. Při porovnání nezaměstnanosti v regionech bude použito komparativní metody a vyhodnocení dat. Údaje budou čerpány především z dat Úřadu práce ČR, KrP Hradec Králové a KrP Liberec a také příslušných zahraničních zdrojů a Českého statistického úřadu.

Doporučený rozsah práce

50 stran

Klíčová slova

Trh práce, nezaměstnanost, příhraniční regiony, metoda světových průměrů, vícekriteriální analýza variant,

Doporučené zdroje informací

BRČÁK, Josef, Bohuslav SEKERKA, Lucie SEVEROVÁ a Dana STARÁ. Makroekonomie: makroekonomický přehled. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-708-5.

DVOŘÁKOVÁ, Z. Řízení lidských zdrojů. Praha: C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-347-9.

HALÁSKOVÁ, R. Politika zaměstnanosti. Ostrava: Ostravská univerzita, 2008. Spisy Filozofické fakulty Ostravské univerzity, 177/2008. ISBN 978-807-3685-225.

JUREČKA. V. Makroekonomie. Praha. Grada, 2017. ISBN 978-80-271-9265-6

ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena, Josef ŠMAJS a Zdeněk BOLELOUCKÝ. Nezaměstnanost. 2.vyd. Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-4282-3.

Předběžný termín obhajoby

2021/22 ZS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Ludmila Dömeová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra systémového inženýrství

Elektronicky schváleno dne 24. 11. 2021

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 25. 11. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 01. 11. 2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Analýza trhu práce v Královéhradeckém a Libereckém kraji ve srovnání s přílehlými regiony Polska a Německa" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 20.11.2022 _____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala doc. Ing. Ludmile Dömeové, CSc. za velice podnětné a cenné rady, velkou ochotu a odbornou pomoc při zpracování diplomové práce.

Analýza trhu práce v Královéhradeckém a Libereckém kraji ve srovnání s přílehlými regiony Polska a Německa

Abstrakt

Obsahem diplomové práce je analýza trhu práce v České republice, Německu a Polsku v příhraničních regionech NUTS II Sachsen, Dolnoslaskie a Severovýchod, s podrobnější analýzou některých ukazatelů v kraji Královéhradeckém, Libereckém a Pardubickém. Podrobně jsou analyzovány příhraniční okresy Liberec, Náchod a Trutnov. Teoretická část popisuje základní pojmy z oblasti trhu práce, charakterizuje jeho funkci a faktory, které jej ovlivňují. Jsou definovány pojmy nabídka a poptávka po práci, rovnováha a segmentace trhu práce. Dále je popsána nezaměstnanost jako ekonomická a sociální kategorie, aktivní a pasivní politika zaměstnanosti, metody vícekriteriální analýzy variant. V úvodu praktické části jsou charakterizovány ekonomiky všech tří zemí pomocí makroekonomických ukazatelů, jako je HDP na obyvatele, inflace či míra nezaměstnanosti. Sledováno je období 2016-2021. Pro porovnání je použita jedna z metod vícekriteriální analýzy variant, metoda bazické varianty. V další části jsou charakterizovány kraje Královéhradecký, Pardubický a Liberecký a okresy Náchod, Trutnov a Liberec a provedeny komparace např. regionů NUTS II s ČR, okresů vůči ČR, porovnání míry nezaměstnanosti mezi státy, kraji i okresy.

Klíčová slova: trh práce, nezaměstnanost, uchazeč o zaměstnání, příhraniční regiony, vícekriteriální analýza variant, bazická varianta, komparace

Analysis of the labor market in the Hradec Králové and Liberec regions in comparison with adjacent regions in Poland and Germany

Abstract

The content of this thesis is an analysis of the labor market in the Czech Republic, Germany and Poland in the NUTS II border regions of Saxony, Dolnoslaskie and North-East statistical area, with a more detailed analysis of indicators in the Hradec Králové, Liberec and Pardubice regions. The border districts of Liberec, Náchod and Trutnov are also examined into the detail. The theoretical section describes the basic concepts of the labor market, characterizes its function and the factors that influence it. The terms labor supply and demand, balance and segmentation of the labor market are defined. Furthermore, unemployment is described as an economic and social category, as well as describing active and passive employment policy, using a variant of the multi-criteria analysis method. In the introduction to the practical section, all three national economies are characterized using macroeconomic indicators, such as the GDP per inhabitant, inflation or the unemployment rate. The period of 2016-2021 is scrutinized. One of the methods of multi-criteria variant analysis is used for comparison, namely the basic variant method. In the following section, the characteristics of the regions of Hradec Králové, Pardubice and Liberec and furthermore an additional survey made is regarding the districts of Náchod, Trutnov and Liberec. Comparisons are made of the NUTS II regions and districts of the Czech Republic, as well as a comparison of the unemployment rate among states, regions and districts.

Keywords: labor market, unemployment, job seeker, border regions, multi-criteria analysis of variants, basic variant, comparison.

Obsah

1. Úvod.....	11
2. Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3. Teoretická část práce	14
3.1 Trh práce.....	14
3.1.1 Základní pojmy na trhu práce.....	14
3.1.2 Charakteristika a funkce trhu práce.....	15
3.1.3 Faktory ovlivňující trh práce	16
3.1.4 Nabídka, poptávka po práci, rovnováha na trhu práce	17
3.1.5 Trh práce-segmentace.....	21
3.2 Nezaměstnanost jako ekonomická a sociální kategorie	22
3.2.1 Ukazatelé nezaměstnanosti.....	22
3.2.2 Typy nezaměstnanosti	23
3.2.3 Metodika výpočtu nezaměstnanosti	25
3.2.4 Důsledky nezaměstnanosti	25
3.3 Politika zaměstnanosti	26
3.3.1 Aktivní politika zaměstnanosti	26
3.3.2 Pasivní politika zaměstnanosti	30
3.4 Metody vícekriteriální analýzy variant.....	31
3.4.1 Vícekriteriální rozhodování	31
3.4.2 Popis vybraných metod vícekriteriální analýzy variant	34
3.5 Sběr dat a informací.....	38
3.6 Metoda analýzy.....	38
3.7 Syntéza dat a vyhodnocení dat.....	39
3.8 Metoda deskripce	39
3.9 Metoda komparativní	39
4. Praktická část práce.....	41
4.1 Charakteristika zemí – vybrané makroekonomické ukazatele	41
4.2 Charakteristika regionu NUTS II Severovýchod.....	46
4.2.1 Charakteristika regionu-Královéhradecký kraj	46
4.2.2 Charakteristika regionu-Liberecký kraj	46
4.2.3 Charakteristika regionu-Pardubický kraj.....	47
4.2.4 Komparace krajů NUTS II Severovýchod s Českou republikou.....	47
4.3 Charakteristika okresu Náchod, Trutnov a Liberec	51

4.3.1 Charakteristika okres Náchod.....	51
4.3.2 Charakteristika okres Trutnov	52
4.3.3 Charakteristika okres Liberec.....	53
4.3.4 Porovnání TP okresu Náchod, Trutnov a Liberec vůči České republice.....	54
4.4 Charakteristika Polsko	55
4.4.1 Charakteristika region Dolnoslezské vojvodství	56
4.5 Charakteristika Německo.....	56
4.5.1 Charakteristika region Sachsen	57
4.6 Porovnání NUTS II Severovýchod, Dolnoslaskie, Sachsen	57
4.7 Porovnání míry nezaměstnanosti.....	61
5. Zhodnocení výsledků	64
6. Závěr.....	66
Seznam použitých zdrojů	68
Přílohy.....	72

Seznam obrázků

Obrázek 1 Nabídková křivka na trhu práce	18
Obrázek 2 Poptávka po práci	20
Obrázek 3 Rovnováha na trhu práce.....	21
Obrázek 4 Struktura rozhodovacího procesu.....	32
Obrázek 5 Vícekriteriální hodnocení variant-obecný postup	35
Obrázek 6 Míra inflace (%)	44
Obrázek 7 Míra nezaměstnanosti (%).....	45
Obrázek 8 Komparace podíl nezaměstnaných osob ČR a okresy k 31.12. (%)	55
Obrázek 9 Mapa Polsko-Dolnoslezské vojvodství	56
Obrázek 10 Mapa Německo-Sachsen	57
Obrázek 11 Míra nezaměstnanosti (%).....	62
Obrázek 12 Reálný HDP na obyvatele	63

Seznam tabulek

Tabulka 1 Typy rozhodovacích kritérií	33
Tabulka 2 Porovnání počtu obyvatel ČR, Polsko, Německo 2016-2021	41
Tabulka 3 Reálný HDP na obyvatele (EUR) 2016-2021.....	42
Tabulka 4 Reálný HDP na obyvatele (EUR) matice metoda bazické varianty 2016-2021	42
Tabulka 5 Míra inflace (%) porovnání ČR, Polsko, Německo 2016-2021.....	43
Tabulka 6 Míra inflace matice metoda bazické varianty 2016-2021.....	43
Tabulka 7 Míra nezaměstnanosti (%) 2016-2021	44
Tabulka 8 Míra nezaměstnanosti matice metoda bazické varianty 2016-2021	45
Tabulka 9 Komparace ČR s kraji NUTS II Severovýchod.....	49

Tabulka 10 Komparace ČR s kraji NUTS II Severovýchod matice metoda bazické varianty 2016-2021	50
Tabulka 11 Komparace ČR s okresy Náchod, Trutnov a Liberec (%) 2016-2021.....	54
Tabulka 12 Míra zaměstnanosti EA regiony NUTS II (%) 2016-2021	58
Tabulka 13 Míra zaměstnanosti EA regiony NUTS II matice metoda bazické varianty (%) 2016-2021	58
Tabulka 14 Míra ekonomické aktivity (%) 2016-2021	59
Tabulka 15 Míra ekonomické aktivity (%) matice metoda bazické varianty 2016-2021	59
Tabulka 16 Obecná míra nezaměstnanosti EA (%) 2016-2021.....	60
Tabulka 17 Obecná míra nezaměstnanosti EA (%) matice metoda bazické varianty 2016-2021	60
Tabulka 18 Míra nezaměstnanosti EA-komparace státy, kraje, okresy (%) 2016-2020	61
Tabulka 19 Míra nezaměstnanosti EA komparace státy, kraje, okresy (%) matice metoda bazické varianty 2016-2020.....	63

Seznam použitých zkratk

APZ	Aktivní politika zaměstnanost
ČSÚ	Český statistický úřad
DP	Diplomová práce
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
HDP	Hrubý domácí produkt
CHTP	Chráněný trh práce
ILO	Mezinárodní organizace práce
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
NH	Národní hospodářství
OZP	Osoba se zdravotním postižením
PPS	Parita kupní síly
SÚPM-SVČ	Společensky účelové pracovní místo – samostatně výdělečná činnost
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil
ÚP	Úřad práce
UoZ	Uchazeč o zaměstnání
ZoZ	Zájemce o zaměstnání

1. Úvod

Jedním z hlavních hospodářských ukazatelů a společenským indikátorem ekonomik jednotlivých zemí je nezaměstnanost, tedy míra nezaměstnanosti, která je důležitou charakteristikou výkonnosti dané ekonomiky. Je jedním ze čtyř makroekonomických ukazatelů, jimiž jsou již zmíněná nezaměstnanost, hrubý domácí produkt (dále HDP) dané země a jeho tempo růstu, inflace a platební bilance. Tyto čtyři veličiny jsou navzájem propojeny a jsou prostředkem k hodnocení stavu ekonomiky země. S pádem komunismu v roce 1989 a s tím spojenou transformací ekonomiky České republiky, která se postupně stává z ekonomiky uzavřené, ekonomikou otevřenou, decentralizovanou a také dekoncentrovanou, se začíná problém nezaměstnanosti vynořovat. Zájmem každé vlády je aktivní i pasivní podpora zaměstnanosti a podpora vzniku nových pracovních příležitostí. Jedním z důvodů, proč tuto politiku vlády aplikují je například příjem do státního rozpočtu z daňových odvodů, ale také nižších nákladů na vyplácení sociálních dávek či podpor pro nezaměstnané. Vzhledem k tomu, že dlouhodobá ztráta zaměstnání je často i příčinou sociálního vyloučení a s ní spojenou vyšší kriminalitou, snaží se vlády tomuto svojí přijatou politikou předcházet. Téma nezaměstnanosti je často jedním z předních témat programů politických stran, které se ucházejí o své voliče v předvolebním boji jak na regionální, tak i celostátní úrovni. Pro ekonomiku je přirozená určitá míra nezaměstnanosti, která je motivující, zvyšuje jak konkurenceschopnost, tak výkonnosti či produktivitu. Je tedy prospěšná. Tato diplomová práce popisuje situaci v oblasti nezaměstnanosti v příhraničních regionech České republiky, Polska a Německa, tzv. „trojzemí“. Téma bylo zvoleno z důvodu dlouholeté spolupráce v oblasti trhu práce právě s těmito sousedními státy v oblasti nezaměstnanosti. Vzhledem k tomu, že Česká republika se v posledních letech drží na předním místě mezi zeměmi s nejnižší nezaměstnaností, je v příhraničních regionech mezinárodní spolupráce pro Českou republiku přínosná, neboť může využít volnou pracovní sílu především z Polska, či prostřednictvím speciálních programů i z jiných zemí Evropské unie (dále jen EU) i za hranicemi EU.

2. Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Hlavním cílem této diplomové práce je zpracování hlavních ekonomických charakteristik a ukazatelů nezaměstnanosti jednotlivých zkoumaných regionů soudržnosti NUTS II v ČR, Polsku i Německu, kraje Libereckého, Královéhradeckého a Pardubického a vypracování podrobnější charakteristiky okresu Náchod, Trutnov a Liberec z hlediska zaměstnanosti. Provedena bude vzájemná komparace těchto regionů a komparace regionů NUTS II Severovýchod, Dolnoslaskie a Sachsen.

Nejprve bude vypracována komparace všech tří států z hlediska počtu obyvatel, poté z vybraných základních makroekonomických ukazatelů jako je reálný HDP na obyvatele, míra inflace dané země a míra nezaměstnanosti. U charakteristiky jednotlivých krajů bude popsána jejich poloha, rozloha, struktura průmyslu a také počty okresů, ze kterých se daný kraj skládá. Dále bude provedena komparace regionů NUTS II Severovýchod, Dolnoslaskie a Sachsen z hlediska počtu obyvatel, HDP na obyvatele, obecné míry nezaměstnanosti a ekonomicky aktivních obyvatel. U jednotlivých okresů bude popsán počet obyvatel a podíl nezaměstnaných. V závěru diplomové práce bude provedena komparace regionů NUTS II Severovýchod, Dolnoslaskie a Sachsen.

2.2 Metodika

V teoretické části této diplomové práce bude popsán trh práce, základní pojmy na trhu práce, jako je práce a pracovní síla. Dále bude popsána charakteristika a funkce trhu práce, především ekonomická a sociální funkce trhu práce. Budou podrobně popsány faktory ovlivňující trh práce, a to především makroekonomické vlivy, vzdělání, věková struktura obyvatelstva a také cizinci na trhu práce. Podrobně bude charakterizována rovnováha na trhu práce, poptávka a nabídka a segmentace trhu práce. Definovány budou ukazatelé nezaměstnanosti a jednotlivé typy nezaměstnanosti, a to jak základní, tak i jednotlivé specifické typy nezaměstnanosti, metodika výpočtu nezaměstnanosti a také konečné důsledky, která nezaměstnanost přináší. Podrobně bude popsána jak aktivní, tak i pasivní politika zaměstnanosti aplikovaná prostřednictvím Úřadu práce České republiky.

Specifikovány budou i kritéria pro realizaci nástrojů a opatření aktivní politiky zaměstnanosti (dále APZ), Evropský sociální fond (dále ESF), cílové skupiny uchazečů. Z konkrétních aktivit APZ budou popsány například veřejně prospěšné práce (dále VPP) a rekvalifikace. V závěru teoretické části budou vyjmenovány a popsány metody použité v praktické části této diplomové práce.

Praktická část bude vycházet z charakteristik popisovaných regionů, charakteristik obyvatelstva a ekonomické situace regionu. Pro komparaci bude nejprve porovnává situace Královéhradeckého a Libereckého kraje se situací celé České republiky. DP se zaměří především na provedení analýzy základních makroekonomických ukazatelů souvisejících s nezaměstnaností ve vybraných ekonomikách, na příhraniční regiony Královéhradeckého a Libereckého kraje, a to okresy Náchod a Trutnov v Královéhradeckém kraji a Liberec v Libereckém kraji, ty bude podrobně analyzovat a charakterizovat. Bude porovnávat trh práce jednotlivých přílehlých regionů v Polsku a Německu a mapovat vývoj nezaměstnanosti a situaci na trhu práce daných regionů.

Teoretická část diplomové práce bude vypracována na základě odborné literatury a též dalších dostupných informačních zdrojů tuzemských i zahraničních. Praktická část diplomové práce použije metodu sběru dat a informací, využije také metodu analýzy, syntézy dat či deskripce. Při porovnání nezaměstnanosti v regionech bude použito komparativní metody a vyhodnocení dat pomocí metody bazické varianty. Údaje budou čerpány především z dat Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí (dále MPSV), Úřadu práce ČR a také příslušných zahraničních zdrojů.

3. Teoretická část práce

Úroveň nezaměstnanosti je úzce spojena s probíhajícími hospodářskými cykly. V období konjunktury se nezaměstnanost snižuje, naopak v období recese a útlumu v ekonomice dochází k růstu nezaměstnanosti. Po roce 2020 se sice v důsledku pandemie COVID 19 nezaměstnanost v České republice mírně zvedla, stále je ale na velice nízké úrovni ve srovnání s ostatními státy EU. Nezaměstnanost v posledních měsících také začíná ovlivňovat krize v energetice, kdy v Libereckém i Královéhradeckém kraji začínají v důsledku této krize firmy především v textilním a gumárenském průmyslu přistupovat k hromadnému propouštění svých zaměstnanců. V rámci České republiky měl Královéhradecký kraj v 1.-3. čtvrtletí roku 2022 nahlášen největší počet hromadných propouštění. (MPSV, 2022)

3.1 Trh práce

Tři základní faktory, kterými je nabídka práce, poptávka po práci a cena práce, tedy mzda, tvoří trh práce. Působení poptávky po pracovních silách vycházející z celkové sociální a hospodářské politiky jednotlivých států na straně jedné, a nabídkou pracovní síly na straně druhé, působí na tento trh práce. Trh práce má především ekonomickou a také sociální funkci. Trh práce se vyznačuje určitými zvláštnostmi, jelikož nositelem práce je člověk s biologickými a psychickými vlastnostmi a lidskými právy. (Jurečka, 2018)

3.1.1 Základní pojmy na trhu práce

V této části diplomové práce budou definovány základní pojmy související s tématem DP, tedy pojem práce člověka, pracovní síla a trh práce a další pojmy, jako jsou například lidské zdroje a produktivita práce.

Definice práce

Definovat **práci** člověka lze jako jeho cílevědomou činnost, spojení intelektu člověka s jeho konkrétní manuální činností. Práce je jedním ze tří výrobních faktorů, dalšími jsou půda a kapitál.

Definice pracovní síly

Pracovní síla je souhrnem fyzických a duševních schopností člověka vykonávat práci. Trh výrobních faktorů je místem, kde se střetává nabídka a poptávka po těchto faktorech: práci, půdě a kapitálu. Výsledkem této soutěže poptávky a nabídky je mzda, tedy cena práce.

Definice trhu práce

Trh práce je místem, kde se obchoduje s výrobním faktorem – lidskou prací. Trh práce je místem, kde se střetává nabídka práce (pracovní síla, člověk) a poptávka po práci (firmy).

Lidské zdroje a produktivita práce

Lidé zapojení do pracovního procesu tvoří **lidské zdroje**. Každá práce má určitou **produktivitu práce**, což je ekonomická veličina ukazující, jak velkou má účinnost vynakládaná práce, je to tedy poměr vykonaného pracovního úsilí a dosažených výsledků.

3.1.2 Charakteristika a funkce trhu práce

Důvodem, proč člověk pracuje je to, aby sám sebe uživil, případně svoji rodinu. Dalším důvodem je jeho sebevzdělání, zdokonalování se a v neposlední řadě také seberealizace. Trh práce se od jiných trhů liší tím, že je zde poptávána a také nabízena práce realizovaná člověkem.

Ekonomická funkce trhu práce

Ekonomická funkce trhu práce patří mezi dvě základní funkce trhu práce a je tvořena vztahem mezi pracovní silou a výrobním systémem, a to směnou práce mezi regiony, odvětvími a firmami. Pracovní síla, která je předmětem pracovní směny je tzv. výrobním činitelem a pozice na trhu spoluvytváří její mezní produkt.

Sociální funkce trhu práce

Druhou základní funkcí trhu práce je **funkce sociální**. Při směně je za pomoci nabídky pracovní síly a poptávky po této pracovní síle stanovovány mzda a podmínky zaměstnanosti mezi účastníky tohoto procesu, kterými jsou především zaměstnavatelé a zaměstnanci. Dalšími partnery, kteří do tohoto procesu vstupují jsou odbory, státní instituce, ale také politické tlaky prosazující ekonomické zájmy určitých skupin.

3.1.3 Faktory ovlivňující trh práce

Na trh práce působí hned několik různých faktorů, kterými jsou například sociální klima daného státu, demografické změny, které v ekonomice aktuálně probíhají, praktikovaná sociální politika vlády a také dle vyspělosti ekonomické politiky jsou uplatňovány makroekonomické nástroje, jako ekonomie vnějších ekonomických vztahů, fiskální politika, důchodová politika a monetární politika.

Makroekonomické vlivy

Na ekonomický systém jako na celek pohlíží makroekonomie a hodnotí stav a vývoj ekonomiky daného státu. Na základě těchto vypracovaných hodnocení je umožněno zpracování analýzy. Důležité je vymezení makroekonomických subjektů a ukazatelů, pomocí nichž se ekonomika daného státu hodnotí. (Brčák a kol., 2018, s. 28)

Tendence celkového makroekonomického vývoje zásadně ovlivňují situaci na pracovním trhu. (Dvořáková a kol., 2012) Makroekonomickým cílem je vysoká rostoucí úroveň reálného produktu a udržení cenové stability cen na volných trzích. Jestliže je ekonomika na hranici svých výrobních možností, je předpoklad, že dosáhne dobrého výsledku u hrubého domácího produktu (HDP), který je jedním z makroekonomických vlivů. Jestliže je HDP pod úrovní potenciálního produktu, ekonomika nemá využitý plný potenciál, je tedy pod hranici svých výrobních možností, nezaměstnanost je vysoká, nejsou využity všechny dostupné zdroje. Jednotlivé vlády se snaží prostřednictvím vládních výdajů ovlivnit poměr spotřeby soukromé a spotřeby kolektivní. Celkové výdaje krátkodobě působí na reálný HDP a na inflaci, která je důležitým makroekonomickým ukazatelem a míra inflace ovlivňuje nezaměstnanost. Nízká nezaměstnanost přináší zvýšení inflace, naopak se zvýšením nezaměstnanosti má klesající tendenci. Pro příznivý vývoj nezaměstnanosti jsou důležité pro otevřenou ekonomiku, kterou je ekonomika České republiky, dobré zahraniční ekonomické vztahy. *Ekonomika České republiky patří k nejotevřenějším ekonomikám světa, s výraznou orientací na export. Z tohoto důvodu je velice závislá na vnějších ekonomických vztazích, mezinárodní dělbě práce a ekonomické růstu zemí, kam vyváží (dominantní postavení Německa je všeobecně známo).* (Dvořáková a kol., 2012)

Vzdělání

Mezi jednu z nejdůležitějších věcí pro úspěšný vstup na trh práce je volba vzdělání, které si student zvolí pro přípravu na své budoucí povolání. Struktura vzdělání by měla co

nejvíce být v souladu s požadavky trhu práce, tak aby byla strukturální nezaměstnanost na co nejnižší úrovni.

Věková struktura obyvatelstva

Pro určení velikosti potenciální pracovní síly v ekonomice je rozhodující věková struktura obyvatelstva daného státu, která je dána počtem živě narozených dětí, počtem zemřelých, počtem lidí, kteří se přistěhují nebo odstěhují z daného území.

Cizinci

Od roku 2004, kdy došlo k rozšíření Evropské unie také o Českou republiku, dochází k neustálému růstu mezinárodní migrace, jak uvnitř Evropské unie, tak také díky migraci z tzv. třetích zemí. Vzhledem k demografickému vývoji a také velké poptávce na trhu práce po profesích s nižší kvalifikací je v posledních letech příliv pracovních sil především z Ukrajiny, Slovenska, Polska, Ruska či Německa. (ČSÚ, 2021)

3.1.4 Nabídka, poptávka po práci, rovnováha na trhu práce

Celková situace na trhu práce je proměnlivou veličinou, která je ovlivněna v posledním desetiletí mimo jiné například rychle se vyvíjejícími technologiemi v průmyslové výrobě. Počet a struktura volných pracovních míst se mění průběžně, dále se mění míra nezaměstnanosti a může se v důsledku měnit i cena práce, tedy výše platu nebo mzdy. (Kaczor, 2013)

To, kolik práce domácnosti nabídnou je závislé na rozdělení disponibilního času na práci, tedy pracovní dobou, a odpočinkem po práci, tedy volným časem pracujících osob. Na druhé straně poptávka po práci je dána velikostí příjmu z mezního produktu práce, neboť práce je jedním z výrobních faktorů. (Vlček, 2009)

Na trhu práce fungují nestandardní tržní mechanismy. Na trh práce má vliv např. kolektivní vyjednávání o mzdách, vliv má také stát prostřednictvím své politikou, preference zaměstnavatelů a zaměstnanců, segmentace trhu práce, možná nižší citlivost mezd na změny v poptávce a nabídce práce.

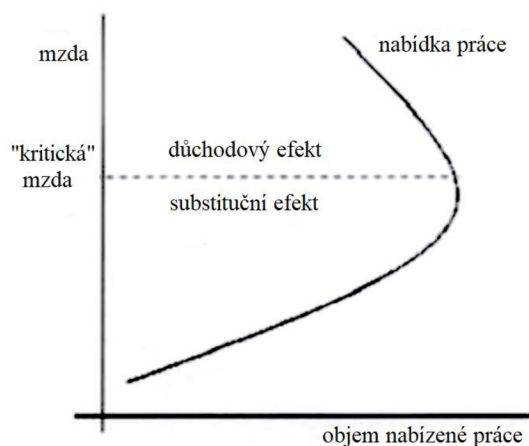
Nabídka na trhu práce

Nabídku práce lze definovat jako rozhodnutí člověka mezi volným časem a prací, tedy rozhodnutí, zda se zapojit do pracovního procesu a pracovat či nepracovat. Toto rozhodnutí, zda se do pracovního procesu zapojit či ne, je ovlivněno mezním užitek hodiny volného času. K rozhodnutí ve prospěch práce dochází, pokud je mezní užitek hodiny volného času menší než mezní užitek další hodiny práce, jde tedy o ochotu a schopnost pracovat po určité množství času při alternativních mzdových sazbách v příslušném časovém období.

Tržní nabídka práce je souhrn nabídky všech osob a je vztahem mezi celkovým objemem práce, kterou jednotlivci na tomto trhu nabízejí a cenou práce. Pro nabídku práce neplatí tzv. zákon rostoucí nabídky, který platí např. na trhu zboží a služeb a to znamená, že jestliže nabídka zboží roste, roste také cena zboží (výrobce má motivaci zvýšit svoji produkci, protože prodává za vyšší ceny). Nabídka práce je specifická jiným tvarem, neboť pro nabídku práce tato zákonitost platí jen do určité míry, a to do výše nabízené mzdy, „kritická mzda“ viz **Obrázek 1 Nabídková křivka na trhu práce.**

Motivace ve formě vyšší mzdy platí pouze do určité míry a není absolutní, tzn. že jedinec dokáže obětovat příležitost dalšího výdělků v případě, že má domácnost dostatečný příjem a mzda má pro něj nižší hodnotu, než volný čas. (Šmajsová Buchtová a kol., 2013)

Obrázek 1 Nabídková křivka na trhu práce

Zdroj: KACZOR, 2011

Substituční efekt

Obrázek 1 Nabídková křivka na trhu práce zobrazuje nabídkovou křivku na trhu práce a je zde popsán substituční a důchodový efekt. Do úrovně „kritické mzdy“ se domácnosti chovají jako u klasické nabídky, což znamená, že za vyšší mzdu je jedinec ochoten nabídnout větší množství své práce. **Substituční efekt** nastane, jestliže jedinec, který doposud preferoval volný čas z důvodu příliš nízké, pro něho neatraktivní mzdy, nyní změní svoji prioritu, a nahradí, tedy substituuje svůj volného čas za ochotu pracovat.

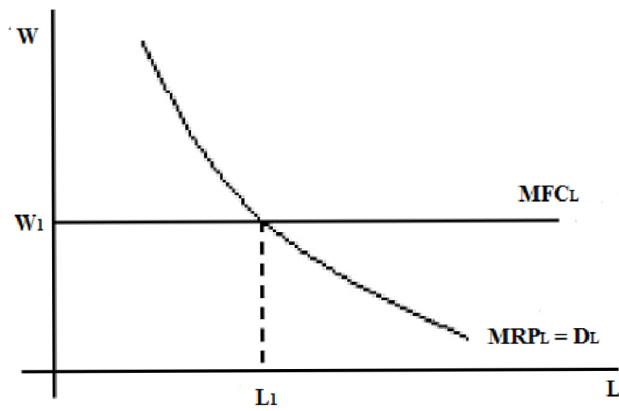
Důchodový efekt

Důchodový efekt, který je také popsán viz **Obrázek 1 Nabídková křivka na trhu práce**, nastane v okamžiku, kdy příjem neboli důchod domácnosti, především ve vyspělejších ekonomikách, je na úrovni, kdy umožňuje preferovat členům domácnosti volný čas před prací. Objem nabízené práce začne klesat, jestliže mzda dosáhne kritické úrovně.

Poptávka na trhu práce

Definovat **poptávku na trhu práce** viz **Obrázek 2 Poptávka po práci** lze jako množství práce, kterou je zaměstnavatel ochoten najímat při různých mzdových sazbách v daném časovém období. Firmy se snaží maximalizovat své zisky, a pokud se nacházejí v rovnováze, budou zaměstnávat pracovníky až po bod, kdy příjem z mezního produktu práce bude roven mezním nákladům na tuto práci.

Obrázek 2 Poptávka po práci

Zdroj: vlastní zpracování

D_L poptávka po práci

MRP_L příjem z mezního produktu práce

MFC_L mezní náklady na faktor

W mzdová sazba

W_1 mzdová sazba

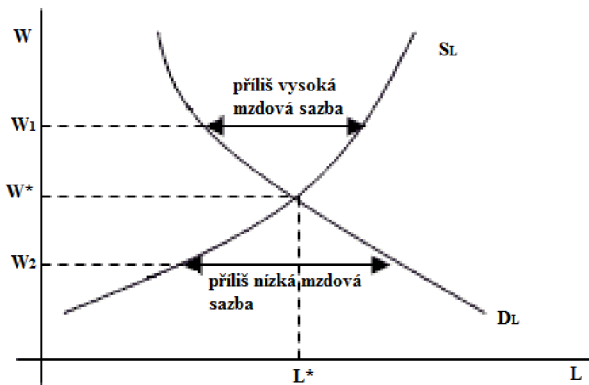
L práce

L_1 práce

Rovnováha na trhu práce

Trh má tendenci směřovat k rovnováze. Rovnováha nastává v bodě průsečíku křivek tržní nabídky práce a poptávky po práci, tak jak je vidět viz **Obrázek 3 Rovnováha na trhu práce**.

Obrázek 3 Rovnováha na trhu práce

Zdroj: vlastní zpracování

W mzdová sazba

W₁, W₂ mzdová sazba

W* optimální mzdová sazba

S_L nabídka práce

D_L poptávka práce

L práce

L₁, L₂ práce

L* optimální práce

3.1.5 Trh práce-segmentace

Na spotřebitele a to, jak se chovají při svém rozhodování o spotřebě, působí velké množství vlivů. Kupní rozhodovací proces je individuální, ale část spotřebitelů je ve svém jednání v nakupování podobná a tohoto se snaží využít firmy v jejich marketingu ke zlepšení jejich racionálního jednání k lepšímu postavení v konkurenčním prostředí. Trh je složen z různých spotřebitelů, ti mají odlišné jak své potřeby, preference, tužby, nakupovací zvyklosti, odlišnou kupní sílu, proto firmy cílí na jednotlivé segmenty trhu, aby zde co nejlépe uspěly. Segmentace trhu je rozdělení trhu na homogenní podskupiny spotřebitelů,

kde jsou firmou uplatňovány vybrané marketingové nástroje ze zvoleného marketingového mixu. Segment, na který se firma zaměří, by měl být především dostupný, homogenní, dostatečně velký, měřitelný.

3.2 Nezaměstnanost jako ekonomická a sociální kategorie

Nezaměstnanost lze definovat jako stav, při kterém dochází k nerovnováze na trhu práce, část práceschopného obyvatelstva (kterou je osoba starší patnácti let, aktivně si hledající práci, je připravena k nástupu do práce do 14 dní) nenachází na trhu práce své uplatnění. (Halásková, 2001) ve své knize popisuje nezaměstnanost v ekonomickém kontextu a jako „*nerealizovanou nabídku na trhu práce*“ a také jako „*stav nerovnováhy, kdy nabídka převládá nad poptávkou*“.

Poptávka po pracovních pozicích je vyšší než nabídka práce, tedy nabízený počet volných pracovních míst. Nezaměstnanost, dlouhodobá ztráta práce, může člověku přinést psychologické, zdravotní, ekonomické a také sociální důsledky.

3.2.1 Ukazatelé nezaměstnanosti

Nezaměstnanost se měří ukazatelem nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti viz (1) je podílem počtu nezaměstnaných (v čitateli) a pracovní síly (ve jmenovateli). V České republice jsou to především dva ukazatel nezaměstnanosti. Podle Ministerstva práce a sociálních věcí, který používají úřady práce, je to podíl nezaměstnaných osob. Tento podíl vyjadřuje procentuální podíl registrovaných nezaměstnaných ze všech obyvatel v práceschopném věku (15-64 let). Druhý ukazatel, který používá Český statistický úřad, je obecná míra nezaměstnanosti. Tento ukazatel porovnává počet nezaměstnaných s velikostí pracovní síly = počtem ekonomicky aktivních = zaměstnaných a nezaměstnaných. Tento ukazatel vychází z doporučení Eurostatu a Mezinárodní organizace práce (ILO) a je mezinárodně srovnatelný. (ČSÚ, 2014)

Ukazatel obecné míry nezaměstnanosti Český statistický úřad používá od roku 2013 k mezinárodnímu srovnání a je vyjádřený tímto vzorcem:

$$u = \frac{N}{EA} \cdot 100\% \quad (1)$$

u obecná míra nezaměstnanosti (%)

N počet nezaměstnaných

EA ekonomicky aktivní obyvatelstvo

Hodnoty pro ukazatel získává ČSU z výsledků výběrového šetření pracovních sil (dále VŠPS) podle mezinárodních definic a doporučení.

Dalším ukazatelem, prostřednictvím kterého lze specifikovat situaci na trhu práce v příslušné zemi, je míra ekonomické aktivity (*ea*).

$$ea = \frac{EA}{\text{obyvatelé v produktivním věku}} \cdot 100 \% \quad (2)$$

ea míra ekonomické aktivity

Tento ukazatel, který je vyjádřený také v procentech, se vypočítá jako podíl počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva (*EA*) na obyvatelstvo v produktivním věku. (Jurečka, 2013)

3.2.2 Typy nezaměstnanosti

Typy nezaměstnanosti dělíme na základní druhy nezaměstnanosti a specifické druhy nezaměstnanosti. Základní typy nezaměstnanosti jsou čtyři: nezaměstnanost strukturální, frikční, cyklická a sezónní. Mezi specifické druhy nezaměstnaností patří: institucionální, technologická, skrytá.

Základní typy nezaměstnanosti

Strukturální nezaměstnanost je spojena s pohybem pracovních sil mezi jednotlivými odvětvími. Vzniká rušením pracovních míst, kdy vlivem technologického pokroku je lidská práce nahrazována technikou nebo se jedno odvětví rozvíjí a jiné zase zažívá útlum. Strukturální nezaměstnanost je tedy přirozeně vznikající s probíhajícím technologickým vývojem v jednotlivých odvětvích. Samotná nezaměstnanost pak vzniká i nesouladem mezi poptávkou po pracovní síle, kdy firmy poptávají odlišné profese či pracovníky s jinou kvalifikací, než které jsou aktuálně na trhu práce nabízeny. O soulad této nabídky a poptávky se snaží státní politika zaměstnanosti prostřednictvím úřadů práce pomocí rekvalifikací.

Frikční nezaměstnanost vzniká, jestliže si pracovník hledá jiné pracovní místo, a je jedno, co ho k této změně vedlo, a svého původního místa se tedy dobrovolně vzdá. Frikční

nezaměstnanost je relativně krátká, je to časové období, kdy pracovník hledá informace o aktuálních volných pracovních pozicích, účast na výběrových řízeních, čas na rozhodnutí o volbě nového zaměstnání.

Tento druh nezaměstnanosti je obvyklým ekonomickým procesem a zároveň podmínkou bezporuchové alokace pracovních sil do mnohých oblastí, odvětví a dalších organizací ve společnosti. (Kotýnková, Němec, 2003)

Sezónní nezaměstnanost je způsobena sezónními změnami, které způsobují změny v poptávce a nabídce po práci. Sezónními změnami mohou být činnosti závislé na počasí, jako jsou práce ve stavebnictví, zemědělství. Pracovníci, kteří v tomto odvětví pracují, po ukončení sezóny se stávají často nezaměstnanými a končí v evidenci na ÚP ČR.

Cyklickou nezaměstnaností označujeme situaci, kdy je na trhu práce poptávka po práci nižší než její nabídka. Situací, kdy může cyklická nezaměstnanost vzniknout je například pokles zahraniční poptávky či domácích investic, které způsobuje následně pokles poptávky po výrobních materiálech, surovinách či energiích. V konečném důsledku to vede k propouštění, následně ke snížení spotřeby ve společnosti a další vlně propouštění v dalších spotřebních odvětvích.

Dobrovolná nezaměstnanost nastane, jestliže se pracovník sám rozhodne, že nebude pracovat z důvodu výše mzdové sazby, která je za práci nabízena, z důvodu vysokého zdanění práce, či upřednostní pobírání sociálních dávek.

Dále lze dělit nezaměstnanost dle časového kritéria na **nezaměstnanost krátkodobou**, zpravidla s délkou do 3 měsíců, **střednědobou**, s dobou trvání do 12 měsíců, a **dlouhodobou**, která přesahuje délku 12 měsíců.

V České republice lze nezaměstnaností dlouhodobou označit nezaměstnanost trvající nejméně 6 měsíců. Toto označení je důležité například pro osoby, které jsou zaevidovány na úřadě práce, mohou být zařazeny do některého z projektů aktivní politiky zaměstnanosti, je jim umožněna např. rekvalifikace. Zaměstnavatel může, pokud takovouto osobu zaměstná, získat na jeho místo po určitý čas (nejčastěji 6-12 měsíců) finanční dotaci. Dlouhodobá nezaměstnanost přináší riziko, že tato osoba přijde o své pracovní návyky a bude se velice těžko opět vracet zpět na pracovní trh nebo tyto osoby přicházejí o sebevědomí a podléhají pocitu, že nemají šanci znovu práci najít.

Specifické typy nezaměstnanosti

Mezi specifické typy nezaměstnanosti patří nezaměstnanost skrytá, technologická a institucionální. **Skrytá** nezaměstnanost je nezaměstnanost, která není zaevidována ve statistikách úřadů práce, (předčasný odchod do důchodu, účastníci rekvalifikačních kurzů, ženy v domácnosti apod.). **Technologická** nezaměstnanost vzniká neustálým rozvojem technologií a týká se nejen dělnických profesí, ale také různých odborných pozic. Posledním typem je **institucionální** nezaměstnanost, vzniká zásahem do trhu.

3.2.3 Metodika výpočtu nezaměstnanosti

Od počátku roku 2013 nahradil ukazatel, tedy míru registrované nezaměstnanosti nový ukazatel registrované nezaměstnanosti s názvem Podíl nezaměstnaných osob (jak bylo výše již popsáno), který vyjadřuje podíl dosažitelných uchazečů o zaměstnání ve věku 15–64 let ze všech obyvatel ve stejném věku. K této změně došlo po vzájemné dohodě Ministerstva práce a sociálních věcí s Českým statistickým úřadem. Důvodem bylo, že doposud zveřejňovaná míra registrované nezaměstnanosti, poměřovala všechny dosažitelné uchazeče o zaměstnání pouze k ekonomicky aktivním osobám, takže údaje o zaměstnanosti na úrovni okresů nebyly dostatečně reprezentativní, trpěla vyšší chybivostí. Často také docházelo k záměně míry nezaměstnanosti MPSV a VŠPS ČSÚ a jejich nesprávná interpretace. (MPSV 2021)

3.2.4 Důsledky nezaměstnanosti

Nezaměstnanost je projevem nerovnovázně fungujícího tržního systému. Cílem hospodářské a makroekonomické politiky státu je nezaměstnanosti předcházet, neboť dopady mohou mít negativní důsledky jak pro stát v oblasti ekonomické, tak mohou destabilizovat sociální a politickou stabilitu. Pro jednotlivce dlouhodobá nezaměstnanost znamená ohrožení v oblasti ekonomické, zdravotní, psychické a sociální. Dopady na jednotlivce jsou rozdílné, závisí na délce nezaměstnanosti, délce pracovní činnosti, v jakém oboru, pozici se jednotlivec na trhu práce uplatňoval. Jeho absence na trhu práce způsobuje snížení výroby objemu produkce dané ekonomiky, dochází ke ztrátě statků a služeb v ekonomické oblasti. Státní rozpočet je zatížený platbami za podpory a sociální dávky, rekvalifikace apod., což je velice nákladné. Při dlouhodobé nezaměstnanosti, tedy delší než

1 rok hrozí ztráta pracovních návyků, ztráta sebevědomí, ztráta kvalifikace. Zvýšení nezaměstnanosti může zvýšit kriminalitu, přinést větší počet sebevražd.

V případě politických dopadů způsobených zvyšující se nezaměstnaností, řeší jednotlivé vlády různé konflikty a napětí ve společnosti, které mohou být způsobeny tím, že se snižuje životní úroveň obyvatelstva v důsledku ztráty příjmu, či snižující se reálné hodnoty mezd.

3.3 Politika zaměstnanosti

Stát se snaží svojí politikou zaměstnanosti předejít negativním projevům dlouhodobé nezaměstnanosti, neboť nezaměstnanost přináší rozpočtový problém, v podobě vysokých nákladů ze státního rozpočtu, které je nutné vyplácet osobám bez vlastních příjmů v podobě různých dávek. Politiku zaměstnanosti vytváří stát, prostřednictvím Ministerstva práce a sociálních věcí, pod který spadá Úřad práce ČR a další subjekty, které se pohybují na trhu práce. Politika zaměstnanosti je aktivní a pasivní.

3.3.1 Aktivní politika zaměstnanosti

Aktivní politika zaměstnanosti je soubor přijatých opatření, kterou se stát snaží o to, aby úroveň nezaměstnanosti udržely na co nejnižší úrovni, tedy aby bylo dosaženo maximální možné zaměstnanosti. APZ je zacílena na utváření souladu mezi poptávkou a nabídkou pracovních sil, odstraňování bariéry omezující osoby vstoupit na trh práce, aktivizací skupin vyloučených z trhu práce a podporovat harmonizaci rodinného a pracovního života.

V České republice jsou k tomuto cíli použity mimo jiné tyto nástroje:

- rekvalifikace
- poradenství
- investiční pobídky
- veřejně prospěšné práce (VPP)
- podpora zaměstnávání osob se zdravotním postižením (OZP)
- příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program
- společensky účelná pracovní místa (SÚPM)

- překlenovací příspěvky
- příspěvek na dojížděku
- příspěvek na zapracování
- příspěvek při přechodu na nový podnikatelský program
- cílené programy k řešení zaměstnanosti

V České republice jsou priority a cíle politiky zaměstnanosti stanoveny i prostřednictvím Ministerstva práce a sociálních věcí a tuto APZ Ministerstvo práce a sociálních věcí realizuje z velké části prostřednictvím úřadů práce na jednotlivých krajských pobočkách nebo kontaktních pracovištích. Úřad práce ČR přistupuje ke klientům individuálně, komplexně posuzuje kompetence uchazečů a zájemců o zaměstnání, jejich uplatnitelnost na trhu práce, ekonomickou situaci klientů, ohrožení sociálním vyloučením z důvodu dlouhodobé nezaměstnanosti. Vždy je brán, při použití jednotlivých nástrojů APZ, ohled na aktuální situaci na regionálním trhu práce a na struktuře uchazečů o zaměstnání, která je aktuálně v dané oblasti.

Kritéria pro realizaci nástrojů a opatření APZ

APZ je uplatňována v souladu se zákonem č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti v plném znění, s vyhláškou 518/2004 Sb., již se provádí zákon o zaměstnanosti a sdělením Ministerstva práce a sociálních věcí o vyhlášení průměrné mzdy v národním hospodářství (NH) za 1. až 3. čtvrtletí příslušného roku pro účely zákona o zaměstnanosti (ZoZ). Pro rok 2021 je to SDĚLENÍ 495/2021 Sb. ze dne 13. prosince 2021, kterým ministryně Maláčová sděluje, že průměrná mzda v NH za 1. až 3. čtvrtletí 2021 činí 37 047 Kč. (MPSV 2021).

Finanční příspěvky aktivní politiky zaměstnanosti, které jsou výdaji státního rozpočtu, se řídí zákonem 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech, dále ustanovení zákona č. 320/2001 o finanční kontrole a také zákon 435/2004 Sb. o zaměstnanosti, a to ustanovení par. 146 tohoto zákona, který se týká vyúčtování příspěvků a hmotné podpory poskytované a nevyčerpané části příspěvků. (ÚP ČR, 2022)

Evropský sociální fond

Čerpání financí pro APZ, jak pro uchazeče o zaměstnání (UoZ), tak i zaměstnavatele, je možné nejen ze státního rozpočtu, ale také z Evropského sociálního fondu (ESF). Finanční prostředky mohou čerpat jen subjekty u kterých nejsou nedoplatky na pojistném, nemají penále vůči zdravotním pojišťovněm či sociálnímu pojištění a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti.

Uhrazeny jsou náklady, které vznikají po nabytí platnosti dohody a zaměstnavatel má sídlo a místo výkonu práce na území České republiky. Příspěvek nelze poskytnout po dobu 3 let v případě, že zaměstnavatel obdržel pokutu za umožnění výkonu nelegální práce.

Cílové skupiny uchazečů aktivní politiky zaměstnanosti

Přednostně jsou do APZ zařazováni uchazeči o zaměstnání, kteří jsou dlouhodobě evidováni jako tzv. UoZ, tedy uchazeč o zaměstnání (déle než 12 měsíců), uchazeči do 25 let věku, zejména pak absolventi škol bez praxe, osoby starší 50 let věku, OZP, tedy osoby se zdravotním postižením, rodiče, vracející se z mateřské či rodičovské dovolené, uchazeči, u kterých hrozí dlouhodobá evidence, osoby ohrožené sociální exkluzí z důvodu dlouhodobé nezaměstnanosti. (ÚP ČR, 2022)

Společensky účelová pracovní místa

Zaměstnavatel, který zaměstná uchazeče o zaměstnání, kterému nelze zajistit zaměstnání jiným způsobem, na základě smlouvy s Úřadem práce ČR, může získat příspěvek na jeho pracovní místo. Příspěvek na společensky účelové pracovní místo, tedy **SÚPM vyhrazené** je procentní sazba ze skutečně vynaložené prostředky na mzdu či plat. Pro osobu samostatně výdělečně činnou (OSVČ) je možné podat žádost o příspěvek **SÚPM-SVČ**, o poskytnutí tohoto nenárokového příspěvku rozhoduje komise dle kvality podnikatelského záměru a dle oboru činnosti s ohledem na udržitelnost podnikání. Výše příspěvku se řídí dle §113 Zákona o zaměstnanosti. Příspěvek lze poskytnout maximálně na dobu 24 měsíců a je účelově vázán. Doba udržení pracovního místa je stanovena na minimálně 365 dní.

Veřejně prospěšné práce

Pro údržbu a úklid veřejných prostranství, údržbu veřejných budov a komunikací, často čerpají obce příspěvek na veřejně prospěšné práce (VPP). Příspěvek lze čerpat také v oblasti charity či kulturní, školství či sociální oblasti. Měsíční příspěvek je ve výši maximálně 16 000 Kč na částečnou úhradu mzdových nákladů na podpořeného uchazeče o zaměstnání. (ÚP ČR, 2022)

Rekvalifikace

Jednotlivá oddělení poradenství a dalšího vzdělávání Úřadu práce ČR poskytují uchazečům o zaměstnání a zájemcům o zaměstnání bezplatné poradenství, realizují rekvalifikace, popř. zvolené rekvalifikace dle aktuální a předpokládané situace na trhu práce v příslušném regionu. Rekvalifikace směřují ke konkrétnímu pracovnímu uplatnění uchazeče nebo zájemce o zaměstnání. Pracovníky oddělení trhu práce jsou posuzovány dovednosti, ekonomická situace, zdravotní stav, motivace klienta, uplatnitelnost. Této uchazeče není možné do rekvalifikace zařadit opakovaně (u téže či podobné rekvalifikace), pokud k tomu není závažný důvod. (ÚP ČR, 2022)

Další příspěvky od Úřadu práce ČR

Další příspěvky, které je možné čerpat prostřednictvím Úřadu práce ČR je překlenovací příspěvek pro osoby SVČ, příspěvek na dojížděku pro UoZ či ZoZ dle příslušných podmínek, příspěvek na zapracování pro podporu zaměstnávání UoZ dle §33 ZoZ, příspěvek na zřízení pracovního místa pro OZP dle § 75 Zákona o zaměstnanosti uzavřený dohodou s ÚP na dobu 3 let, případně s osobou SVČ, která je OZP a rozhodne se vykonávat SVČ. Dále mohou zaměstnavatelé čerpat příspěvek na základě dohody s ÚP dle § 76 na úhradu provozních nákladů vynaložených v souvislosti se zaměstnáním osoby se zdravotním postižením či příspěvek na podporu zaměstnávání osob se zdravotním postižením na chráněném trhu práce (CHTP) dle § 78a Zákona o zaměstnanosti, tj. pro zaměstnavatele s účinnou dohodou o uznání zaměstnavatele za zaměstnavatele na CHTP, kteří zaměstnávají více jak 50 % OZP z celkového počtu svých zaměstnanců. (ÚP ČR, 2022)

3.3.2 Pasivní politika zaměstnanosti

Mezi aktivní politikou zaměstnanosti a pasivní politikou zaměstnanosti existuje rozdíl. APZ se snaží minimalizovat nezaměstnanost a pasivní politikou zaměstnanosti se soustředí na zlepšení životní situace nezaměstnaných. Pasivní politika zaměstnanosti vyplácí různé podpory a úlevy. Jak aktivní, tak pasivní politiky se v současné době uplatňují v různých zemích s odlišnou velikostí. (Halásková, 2008)

Dle Haláskové (2008) se v České republice pasivní politika zaměstnanosti realizuje především skrze hmotné zabezpečení občanů v době jejich nezaměstnanosti, tedy vyplácením podpor v nezaměstnanosti a také podpor při rekvalifikaci.

V České republice výplatu zajišťují jednotlivé pobočky Úřadu práce ČR. Výše podpor se v jednotlivých zemích Evropské unie liší. V České republice je jejich výše stanovena zákonem 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Počet měsíců, po kterou je podpora vyplácena, se liší dle věku žadatele a může být od 5 do 11 měsíců. Výše je od 65 % průměrného čistého měsíčního výdělku z předchozího zaměstnání v prvních dvou měsících, do 45 % na konci podpůrného období. (MPSV, 2022)

V České republice jsou k tomuto cíli použity, mimo jiné, i tyto nástroje:

- zlepšování informací o volných pracovních místech
- příspěvky na dopravu za prací
- redukce sociálních dávek, které snižují motivaci k práci
- oslabení vlivu odborů
- snižování výše minimální mzdy, která jinak brání najímání pracovníků s nízkou kvalifikací

Jestliže je ekonomika na úrovni potenciálního produktu, její výrobní faktory jsou maximálně využité, je tedy na své hranici výrobních možností, taková ekonomika se vyznačuje přirozenou mírou nezaměstnanosti.

3.4 Metody vícekriteriální analýzy variant

3.4.1 Vícekriteriální rozhodování

Jak v osobním, tak i profesním životě jsou lidé postavení před problémem, u kterého je třeba rozhodnout, a tedy využít vícekriteriální rozhodování, přičemž kritéria mohou být i v mnoha případech protichůdná. Právě takovými situacemi se zabývají modely vícekriteriálního rozhodování, jakožto součást rozhodovacího procesu. V oblasti trhu práce to může být např. jakou rekvalifikaci zvolit pro uchazeče o zaměstnání, tedy podle ceny rekvalifikace, volného termínu kurzu, vzdálenosti vzdělávacího zařízení apod. Důležitost rozhodnutí vzroste s tím, jak výsledek rozhodnutí ovlivní budoucnost uchazeče, či s cenou, kterou musíme vynaložit na daný problém. Za pomoci matematických metod vícekriteriálních analýz lze dělat v takovýchto situacích správná a efektivní rozhodnutí.

V této části diplomové práce budou definovány základní používané pojmy u vícekriteriálního rozhodování, popsány charakteristiky modelů vícekriteriálního rozhodování analýzy variant a jednotlivé postupy výpočtu u modelu metody bodové, metody pořadí, párového porovnání, Saatyho metody, metody AHP, TOPSIS a WSA. Bude též popsána metoda bazické varianty, která je použita v praktické části této DP.

Pojmy

Vícekriteriální analýza variant patří mezi rozhodovací procesy, které nám umožňují řešení problémů, při kterém naše rozhodování, jak už říká samotný název, ovlivňuje více jak jedno kritérium, jež postupným prověřením všech dostupných variant dle hodnot kritérií a jejich důsledku na řešení pro výběr nejvýhodnějšího, rozhodne o zvolení jedné nejvhodnější varianty.

Rozhodovatel, jinak také subjekt rozhodování, je osoba nebo skupina lidí, která činí rozhodnutí neboli volí variantu určenou k realizaci. (Brožová a kol., 2014, s. 4), (Fotr a kol., 2010, s. 27)

Rozhodování lze označit jako jádro řízení a často je také chápáno jako synonymum řízení. Podstatou samotného **rozhodovacího procesu** je volba alespoň mezi dvěma možnostmi, dvěma variantami rozhodování. (Fotr a kol., 2010, s. 17) Rozhodovací proces dle přístupu Simona má 4 etapy, a to analýzu okolí pro zjištění podmínek nutných pro rozhodování, identifikaci problémů vedoucích k rozhodnutí. Druhou etapou je návrh řešení, který hledá, tvoří, rozvíjí a analyzuje možné směry činnosti. Volba řešení hodnotí variantní

směry činností z předchozích etap, které končí volbou varianty určené k realizaci. Závěrečná čtvrtá etapa, kontrola výsledků, slouží k hodnocení reálně dosažených výsledků varianty pro jejich realizaci a posouzení dříve stanovených cílů. Výsledkem je iniciovat nový rozhodovací proces. (Fotr a kol., 2010, s. 22)

Obrázek 4 Struktura rozhodovacího procesu

Zdroj: vlastní zpracování, Fotr a kol. (2010, s. 22)

Rozhodovací proces lze dělit na dvě základní oblasti:

- **meritorní** stránku, tedy obsahovou, věcnou. Ta odráží odlišnosti typů rozhodování (Fotr, Dědina, Hružová, 2003, s. 11)
- **formálně-logickou** stránku, tedy procedurální

Přestože mají jednotlivé typy rozhodovacích procesů obsahovou odlišnost, mají společné rysy, tedy rámcový postup řešení. (Fotr, Dědina, Hružová, 2003, s. 11-12)

Podle podmínek určitosti, za kterých rozhodování probíhá se jednotlivé metody vícekritériálního rozhodování mohou lišit, a to za podmínek:

- **rozhodování za jistoty** – stav, kdy jsou ucelené, úplné informace o jednotlivých variantách i důsledcích, které mohou nastat
- **rozhodování za nejistoty** – stav, kdy výskyt různých stavů znám není
- **rozhodování za rizika** – stav, kdy neznáme varianty řešení, jejich efektivnost pro rozhodovatele. (Šubrt a kol. 2015) a (Fotr a kol.,2010)

Dle způsobu zadávání lze modely vícekritériálního rozhodování rozlišovat na:

- modely **hodnocení variant**, které jsou zadávány za pomoci konečného seznamu variant a ohodnocení dle jednotlivých kritérií
- modely **optimalizace**, množina variant s nekonečně mnoha prvky vyjádřená pomocí omezujících podmínek. Jednotlivé varianty se hodnotí jednotlivými kritériálními funkcemi. (Šubrt a kol., 2015)

Kritéria a varianty v rozhodování

Kritéria jsou hlediska pro hodnocení variant. Rozhodovatel si může zvolit kritéria dle svých vlastních preferencí. Můžeme je dělit dle cílů řešení úlohy na maximalizační, v těchto úlohách jsou nejvýhodnějšími variantami ty s nejvyšší hodnotou a minimalizační naopak s nejnižší (Brožová a kol., 2014). Úkolem rozhodovatele je vybrat takovou variantu, která optimálně dosahuje stanovených cílů. (Šubrt a kol., 2015)

Dělení dle kvantifikovatelnosti je na kvalitativní kritéria, která jsou objektivně měřitelná a kvalitativní kritéria, která nelze číselně vyjádřit, často jsou to subjektivní hodnoty, kde se využívá bodovací stupnice nebo relativní hodnocení (Brožová a kol., 2014).

Tabulka 1 Typy rozhodovacích kritérií

Kritéria dělíme podle:	
cílů řešení úlohy	kvantifikovatelnosti
maximalizační	kvantitativní
minimalizační	kvalitativní

Zdroj: vlastní zpracování, Brožová a kol. (2014)

Varianty jsou konkrétní rozhodovací možnosti, předmět vlastního rozhodování a přípustná varianta je varianta, která je realizovatelná a která není logickým nesmyslem (Brožová a kol., 2014, s. 4-5). Předpokladem volby nejvhodnější metody a výběru nelepších varianty patří stanovení kritérií a jejich vah. U některých metod je možné využít pouze některé typy kritérií, či různé postupy pro různé typy kritérií, a ne všechna kritéria mají stejný význam pro rozhodovatele.

Důležitosti jednotlivých kritérií se určují prostřednictvím vah kritérií, které odrážejí relativní významnost daného kritéria a „*stanovení vah kritérií bývá výchozím krokem analýzy modelu vícekritériální analýzy variant*“ (Šubrt a kol., 2015, s. 157)

Váhy kritérií musí být zvoleny tak, že součet musí být vždy roven jedné a zároveň váhy kritérií jsou nezáporná reálná čísla. Nejdůležitější kritérium má přidělenou největší váhu.

3.4.2 Popis vybraných metod vícekritériální analýzy variant

Metody vícekritériální analýzy variant dělíme na jednoduché a přímé metody, dále na metody nepřímé. Mezi jednoduché a přímé metody řadíme metodu bodovou a metodu pořadí. Mezi nepřímé metody řadíme např. metodu párového porovnání a Saatyho metodu. (Šubrt a kol., 2015)

- **metoda bodová**-kritériím jsou dle významnosti přiděleny body z bodové stupnice. Čím více bodů, tím více je kritérium preferované. Počet přidělených bodů se sečte a váhy se získají podělením přidělených bodů jejich součtem.
- **metoda pořadí**-porovnáva význam kritérií dle preferenčního pořadí zadavatele. Kritériím se přidělí body, sestupně podle pořadí, na konci přidělené body sečteme a součtem přidělené body vydělíme, získáme tím váhy daných kritérií. (Šubrt a kol., 2015)

Dělení nepřímých metod, stanovení vah na základě intenzity preferencí dvojic kritérií:

- **metoda párového porovnávání**-je zde sestavená tabulka kritérií a rozhodovatel přidělením jedniček nebo nul rozhoduje o preferenci kritéria před jiným
- **Saatyho metoda**-obdobná metodě párového porovnávání, ale krom preference se určuje též její intenzita na základě hodnotící stupnice (Šubrt a kol., 2015)

Váhy stanovíme pomocí matematického výpočtu s využitím statistických metod. Záleží na charakteristikách, kterými budou příslušná kritéria posuzována, tedy na rozptylu, vzdálenosti nebo četnosti.

Po stanovení kritéria je třeba učení vah. Rozhodovatel dle svých potřeb či představ kritériím přidělí pořadí důležitosti a to následovně:

Nejdůležitější kritérium je ohodnoceno číslem n , další v pořadí $n-1$, a nejméně důležitému kritériu je přiřazeno číslo 1 . Váhu v_j každého j -tého kritéria lze určit tak, že se sečtou pořadová čísla b_j všech kritérií a vydělí se celkovým součtem pořadových čísel b_j dle vztahu:

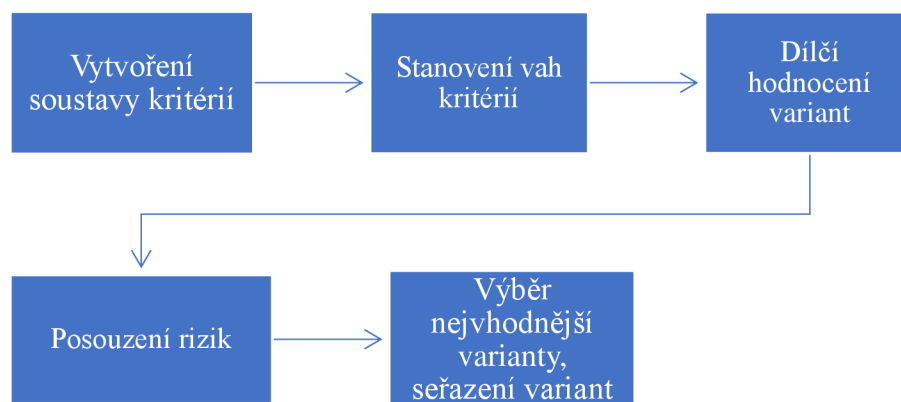
$$v_j = \frac{b_j}{\sum_{n=1}^n b_j} \quad j = 1, \dots, n \quad (3)$$

Dohromady musí dát suma všech vah vždy číslo jedna. Vztah (3) normalizuje informace o preferenci kritérií, postup se tedy nazývá normalizace kritérií. (Šubrt a kol., 2015)

Princip vícekritériálního hodnocení variant

Vícekritériální hodnocení variant, jeho obecný postup, je znázorněný na **Obrázek 5 Vícekritériální hodnocení variant-obecný postup**. Těchto 5 kroků představuje nejprve vytvoření soustavy kritérií, pro kritéria se přiřadí váhy, poté se stanoví dílčí hodnocení jednotlivých variant a posoudí možná rizika a celý proces je ukončený výběrem té nejvhodnější varianty.

Obrázek 5 Vícekritériální hodnocení variant-obecný postup

Zdroj: vlastní zpracování

Následně po provedení úvodních úkonů (hodnotící kritéria f_1, \dots, f_n), je možné úlohy vícekritériálního hodnocení variant stanovit kritériální maticí, u které řádky odpovídají hodnoceným variantám a_1, \dots, a_n a sloupce kritériím. Kritériální tabulkou se matice uvádí v případě, kdy všechna uvedená kritéria nejsou kvantitativní a většina kritérií jsou stanovena jako maximalizační (s hodnotou kritéria je varianta lepší) (Šubrt a kol., 2015).

$$Y = \begin{matrix} a_1 \\ a_2 \\ \dots \\ a_m \end{matrix} \begin{bmatrix} f_1 & f_2 & \dots & f_n \\ y_{11} & y_{12} & \dots & y_{1n} \\ y_{21} & y_{22} & \dots & y_{2n} \\ \vdots & \dots & \dots & \dots \\ y_{m1} & y_{m2} & \dots & y_{mn} \end{bmatrix} \quad (4)$$

y^{ij}hodnocení i -té varianty podle j -tého kritéria

Metody vícekritériálního hodnocení variant jsou založeny na různých principech. Jsou to například metoda AHP, metoda TOPSIS a metoda váženého součtu WSA.

Metoda AHP analytický hierarchický proces (Analytic Hierarchy Process), byla navržena v roce 1980 Thomasem L. Saatyem za účelem zrychlení a zjednodušení při rozhodování. Tato metoda patří mezi nejčastěji využívané metody pro řešení široké škály reálných rozhodovacích problémů po celém světě, např. pro hodnocení ekonomických prognóz. Metoda AHP pracuje s modelem rozhodovacího problému, lineární hierarchické struktury prvků o několika úrovních, které směřují od obecného ke konkrétnímu. Prvky po sobě následujících úrovní mají mezi sebou určité váhy a vztahy. (Šubrt a kol., 2015) Při výpočtu se párově porovnávají důležitosti jednoho objektu před druhým a přiřazuje se stupnice 1 (odpovídá rovnováze variant) až 9 (absolutní preference).

Metoda TOPSIS (Technique for Order of Preference by Similarity to Ideal Solution) byla navržena v roce 1981 Ching-Lai Hwang a Yoon. Metoda spočívá ve výběru varianty, s nejvíce přiblíženou ideální variantě, jež je vektorem nejlepších kritériálních hodnot a je také nejvzdálenější varianty bazální, která je vektorem nejhorších hodnot kritérií. Je dán také předpoklad, že všechna kritéria jsou maximalizační. Nové kritérium u transformace minimalizačního kritéria udává rozdíl oproti nejhorší kritériální hodnotě. (Pokorný, Křišová, 2016)

Metoda váženého součtu WSA (Weighted Sum Approach) je metodou lineární funkce užitku a je založena na konstrukci, kdy se nejprve stanoví ideální varianty (h_1, \dots, h_n) a bazální varianty (d_1, \dots, d_n). Pomocí vzorce (5) se vytvoří standardizované kritériální matice, která by měla obsahovat hodnoty v intervalu $\langle 0; 1 \rangle$. Ideální varianta je 1, tedy s maximálním užitekem a bazální, nejhorší varianta je 0, s minimálním užitekem. Ostatní varianty se pohybují

mezi krajními hodnotami. Závěrečným krokem je aplikace váženého součtu variant a stanovených vah, kdy nejvyšší hodnota je největší užitek.

U metody váženého součtu (WSA) je postup výpočtu založen na sekvenci 5 základních kroků (Šubrt a kol., 2015):

1. Kriteriaální matice se upraví na tvar, kdy všechna kritéria jsou maximalizační
2. Stanoví se ideální varianta, tedy maximální hodnota i -tého kritéria h_j a také bazální varianta, tedy minimální hodnota i -tého kritéria d_j .
3. Podle transformačního vzorce se vytvoří normalizovaná matice R , kde hodnoty matice r_{ij} vyjadřují hodnoty užítka i -té varianty podle j -tého kritéria (5):

$$r_{ij} = \frac{y_{ij} - d_j}{h_j - d_j} \quad (5)$$

4. V dalším kroku se vypočte užitek z jednotlivých variant při zohlednění jednotlivých vah kritérií dle vztahu (6):

$$u(a_i) = \sum_{j=1}^n v_j \cdot r_{ij} \quad (6)$$

5. Závěrem se jednotlivé varianty uspořádají dle klesajících hodnot funkce užítka. Varianta s maximální hodnotou užítka je vybrána jako nejvhodnější.

Metoda bazické varianty

„Tato metoda je založena na stanovení dílčích ohodnocení variant vzhledem k jednotlivým kritériím pomocí porovnávání hodnot důsledků variant vždy s hodnotami tzv. bazické varianty. Bazická varianta se může chápat dvojím způsobem, a to buď jako varianta, která obsahuje nejlepších hodnot kritérií z daného souboru variant, nebo jako varianta, která nabývá pro jednotlivá kritéria právě požadovaných (předem stanovených, cílových) hodnot.“ (Fotr a kol., 2000, s. 138)

Pro maximalizační, tedy výnosová kritéria j , dílčí varianty i a bazickou variantu b platí:

$$u_j(x_i) = \frac{x_i^j}{x_b^j} \quad (7)$$

kde:

x_i^j hodnota j -té varianty i -tého kritéria

x_i^b bazická varianta i -tého kritéria

Pro minimalizační, tedy nákladová kritéria i odpovídá ohodnocení vzorci:

$$u_j(x_i) = \frac{x_i^b}{x_j^t} \quad (8)$$

kde:

x_i^b bazická varianta i -tého kritéria

x_i^j hodnota j -té varianty i -tého kritéria

Dílčí užítky jsou vynásobeny odpovídajícími váhami v_j a poté sečteny. Varianty jsou seřazeny od největší po nejmenší, a to dle celkového užítku.

Celkový užitek se získá dle vzorce:

$$u(x_i) = \sum_{j=1}^m u_j(x_i) v_j. \quad (9)$$

Nevýhodou této metody je absence stejného tvaru funkcí užítku pro výnosy a náklady. První křivka má tvar lineární (při růstu hodnot stejný růst přínosu), druhá hyperbolický (degresivní pokles přínosu za stejných přírůstků hodnot). Často však minimalizační kritérium nepopisuje náklady a chování hodnot neodpovídá hyperbolické křivce. Tento problém je možné vyřešit převodem hodnot minimalizačních kritérií na maximalizační. (Kasper, 2018, s. 21)

3.5 Sběr dat a informací

Technikami směru dat a informací v kvantitativním a kvalitativním výzkumu jsou dotazník, rozhovor, pozorování, škály, anketa, kasuistika, snímkování a experiment. Tyto techniky, tedy konkrétní způsoby vědecké cesty (sběr empirického a důkazového materiálu) mají za cíl získání odpovědí od respondentů zvolenou metodou.

3.6 Metoda analýzy

Analýza je „základní metoda poznávání objektů, jevů a procesů, kterou se poznávaný objekt rozkládá (dekomponuje) na jeho jednotlivé části (prvky, znaky, složky apod.) a zjišťují se vzájemné vztahy (souvislosti) mezi nimi, dále mezi částmi a celkem, mezi celkem a okolím, mezi celky, které jsou ve vztahu atp.“ (Palán, 2021)

Analýza tedy spočívá v dekompozici zkoumaného na dílčí části, které jsou dále zkoumány. Vždy se postupuje systematicky odshora dolů, od celku k částem. Analytická metoda bude využita při studiu trendů vývoje jednotlivých obecných měr nezaměstnanosti a jejich struktury u jednotlivých zemí, vývoje nezaměstnanosti jednotlivých regionů v

„trojzemí“ a to především strukturou nezaměstnanosti. Výsledek analýzy bude použit ke stanovení závěrů a navržení vhodných opatření pro zlepšení situace na trhu práce.

3.7 Syntéza dat a vyhodnocení dat

Syntéza slouží pro sjednocení dílčích částí v jeden celek a umožňuje vytýčit podstatné souvislosti mezi těmito jevy. (Široký, 2011)

3.8 Metoda deskripce

Deskripce patří mezi základní metody studia dat. Deskripce je metodou popisnou, (z lat. descriptio = výkres, popsání, vyličení) slouží k popisu daného problému, jedná se tedy o „konstatování výskytu jevu, jeho vlastností, projevů apod. Bývá bezprostředním výsledkem pozorování, jednoduchou informací o situaci, stavu nebo průběhu děje.“ (Buriánek, 2017) Vědecká deskripce by neměla být nahodilá. Je třeba, aby bylo zachyceno dostatečné množství prvků významných z hlediska zkoumaného cíle. Získané informace je třeba prezentovat uspořádaně a přehledně. (Buriánek, 2017)

Deskripce je použita v úvodní teoretické části této práce, kde jsou popisovány teoretické přístupy a poznatky získané z odborné literatury. Deskripce se vztahuje na pojmy spojené s trhem práce (nezaměstnanost a její druhy, definování nezaměstnané osoby, nabídky a poptávky na trhu práce). Metoda deskripce, statistický popis, bude využita také při sestavování základního přehledu sledovaných území v „trojzemí“. Deskripce bude také využito u kapitoly, kde bude popisován přístup jednotlivých zemí k řešení nezaměstnanosti.

3.9 Metoda komparativní

Komparace (z lat. comparatio = srovnání, přirovnání; odvozeno od com-par = stejný, rovný) je metoda, patřící mezi často používané vědecké metody práce, sloužící pro určení shody a rozdílů dvou či více jevů nebo objektů a při úvahách o jejich podobnostech a rozdílnostech. „V nejobecnějším smyslu způsob myšlení spočívající ve vzájemném přiřazování jevů k sobě a v uvažování o jejich podobnostech a rozdílnostech.“ (Vodáková, 2017)

Podstatou je stanovení výroku o míře podobnosti. Mezi zásadní pravidla patří, že nelze srovnávat cokoliv, ale pouze jevy porovnatelné. Srovnání lze popsat jako nástroj zjišťování, měření, vyhodnocování dosažených výsledků.

U porovnávání nezaměstnanosti, musí být data na základě podobné či stejné metodiky. Metoda komparace bude, vzhledem k charakteru diplomové práce, použita prakticky v rámci celé praktické části (jednotlivých struktur nezaměstnanosti, srovnání dat a informací vůči jednotlivým zemím, okresů vůči celé České republice).

4. Praktická část práce

V této kapitole diplomové práce je popsána charakteristika jednotlivých zemí z hlediska počtu obyvatel, výše reálného HDP na obyvatele, míry inflace a míry nezaměstnanosti.

Evropská unie zavedla společnou klasifikaci územních statistických jednotek NUTS, díky které se provádí sběr dat a jsou harmonizované regionální statistiky, které jsou využity pro politiku soudržnosti EU. Proto je v této DP popsána charakteristika tří krajů, které tvoří NUTS II Severovýchod (CZ05), tedy Liberecký, Královéhradecký a také Pardubický, a to pro lepší statistické porovnání přilehlých regionu NUTS II Sachsen a NUTS II Dolnoslaskie.

V DP jsou dále stanoveny makroekonomické ukazatele související s nezaměstnaností v České republice, Polsku i Německu. Je provedena komparace obecné míry nezaměstnanosti kraje Královéhradeckého, Pardubického a Libereckého s Českou republikou a komparace regionu NUTS II Severovýchod v ukazateli míry zaměstnanosti EA, míry ekonomické aktivity a obecné míry nezaměstnanosti s regiony NUTS II Sachsen v Německu a NUTS II Dolnoslaskie v Polsku.

4.1 Charakteristika zemí – vybrané makroekonomické ukazatele

Pro porovnání všech tří stanovených zemí byla použita metoda bazické varianty. U této metody jsou hodnoty kritérií porovnávány s tzv. bazickými variantami. **Tabulka 2 Porovnání počtu obyvatel ČR, Polsko, Německo 2016-2021** obsahuje přehled počtu obyvatel daných zemí za sledované období vždy k 1.1. příslušného roku. Zemí s největším počtem obyvatel je Německo přes 83 mil. Druhou nejlidnatější zemí je Polsko s necelými 38 mil. obyvatel a nejmenší, co do počtu obyvatel, je Česká republika s přibližně 10,5 mil. obyvatel.

Tabulka 2 Porovnání počtu obyvatel ČR, Polsko, Německo 2016-2021

Počet obyvatel k 1.1.	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Česká republika	10 553 843	10 578 820	10 610 055	10 649 800	10 693 939	10 701 777
Polsko	37 967 209	37 972 964	37 976 687	37 972 812	37 958 138	37 840 001
Německo	82 175 684	82 521 653	82 792 351	83 019 213	83 166 711	83 155 031

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT (2022)

Pro porovnání hlavních makroekonomických údajů byla zvolena metoda bazické varianty. Jako bazická varianta byl zvolen vždy průměr za všechny 3 země v příslušných letech, a to pro výpočet u HDP na obyvatele, míry inflace a míry nezaměstnanosti.

Reálný HDP na obyvatele viz **Tabulka 3 Reálný HDP na obyvatele (EUR) 2016-2021**, se u Německa pohybuje v celém sledovaném období mezi 34-35 tis. EUR na obyvatele a zaujímá tedy ze sledovaných zemí jednoznačné první místo. Česká republika s rozmezím 16-18 tis. EUR obsadila 2. místo. Nejnižší HDP na obyvatele má Polsko, které se za sledované období 2016-2021 pohybuje pouze mezi 11-13 tis. EUR na obyvatele.

Tabulka 3 Reálný HDP na obyvatele (EUR) 2016-2021

Reálný HDP na obyvatele (EUR)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Česká republika	16 670	17 490	17 990	18 460	17 400	18 020
Polsko	11 240	11 790	12 420	13 020	12 750	13 480
Německo	34 610	35 410	35 650	35 950	34 590	35 480
Bazická varianta-MAX	20 840	21 563	22 020	22 477	21 580	22 327

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT (2022)

Tabulka 4 Reálný HDP na obyvatele (EUR) matice metoda bazické varianty 2016-2021 ukazuje, že Německo se pohybuje na 160 % průměru s lehce klesající tendencí. V případě Polska byl zaznamenán růst z 53 % na 60 % průměru na konci sledovaného období. ČR se pohybuje na 80 % průměru s mírným nárůstem mezi roky 2017-2019 a poklesem v posledních dvou sledovaných letech.

Tabulka 4 Reálný HDP na obyvatele (EUR) matice metoda bazické varianty 2016-2021

Reálný HDP na obyvatele	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Pořadí
Česká republika	0,800	0,811	0,817	0,821	0,806	0,807	2.
Polsko	0,539	0,547	0,564	0,579	0,591	0,604	3.
Německo	1,661	1,642	1,619	1,599	1,603	1,589	1.
Bazická varianta-MAX	20 840	21 563	22 020	22 477	21 580	22 327	

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT (2022)

Míru inflace viz **Tabulka 5 Míra inflace (%) porovnání ČR, Polsko, Německo 2016-2021** má nejmenší Německo, které mělo nejnižší inflaci v letech 2016 a 2020 a to pouze 0,4 %. Česká republika obsadila ve sledovaném období 2. místo, nejnižší hodnotu

0,6 % míry inflace měla v roce 2016. Na posledním místě se umístilo Polsko, které mělo ve sledovaném období v roce 2016 míru inflace dokonce -0,2 %, ale postupně se hodnoty zvedly až na 5,2 % v roce 2021.

Tabulka 5 Míra inflace (%) porovnání ČR, Polsko, Německo 2016-2021

Míra inflace (%)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Česká republika	0,6	2,4	2,0	2,6	3,3	3,3
Polsko	-0,2	1,6	1,2	2,1	3,7	5,2
Německo	0,4	1,7	1,9	1,4	0,4	3,2
Bazická varianta-MIN	0,3	1,9	1,7	2,0	2,5	3,9

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT (2022)

Německo, viz **Tabulka 6 Míra inflace matice metoda bazické varianty 2016-2021**, mělo horší výsledek, než je zvolená bazická varianta, pouze v roce 2016 (133 %) a 2018 (112 %). V ostatních letech byla jeho hodnota na 70-89 % bazické hodnoty, v roce 2020 dokonce na 16 % a je ze sledovaných zemí na 1. místě. ČR se po celé sledované období pohybovala od 200 % v roce 2016 až po 85 % bazické hodnoty v roce 2021. Polsko se nad bazickou hodnotu dostalo pouze v posledních třech letech sledovaného období v letech 2019-2021, je ze sledovaných zemí na 2. místě.

Tabulka 6 Míra inflace matice metoda bazické varianty 2016-2021

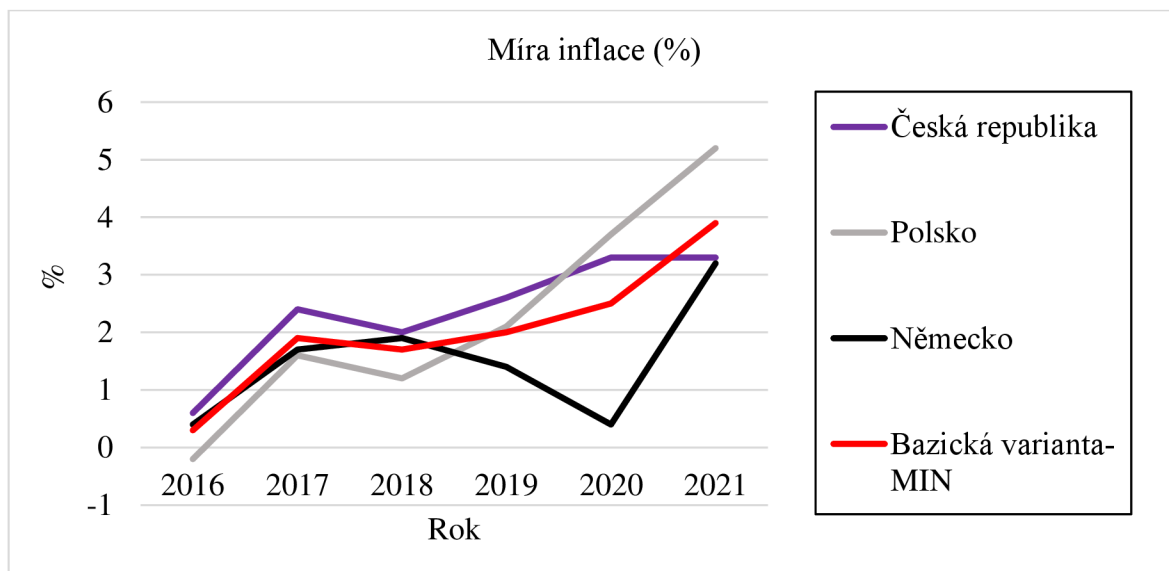
Míra inflace	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Pořadí
Česká republika	2,00	1,26	1,18	1,30	1,32	0,85	3.
Polsko	-0,67	0,84	0,71	1,05	1,48	1,33	2.
Německo	1,33	0,89	1,12	0,70	0,16	0,82	1.
Bazická varianta-MIN	0,3	1,9	1,7	2,0	2,5	3,9	

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT (2022)

Míru inflace, jak ukazuje **Obrázek 6 Míra inflace (%)**, vykazuje u všech zemí značnou nestabilitu. Nejvíce se křivce bazické varianty přibližuje Česká republika, která je ale po celé sledované období, kromě roku 2021 nad bazickou hodnotou. Polsko až do roku 2019 s mírně nižší hodnotou kopíruje trend bazické varianty, poté se křivka prudce zvedá nad bazickou variantu a Polsko dosahuje v roce 2021 nejvyšší míry inflace. Naproti tomu Německo, které také až do roku 2018 má křivku inflace téměř totožnou s bazickou variantou

v letech 2019-2020 výrazně hodnoty inflace snižuje a v roce 2021 prudce inflace v Německu stoupá, i když je stále pod bazickou hodnotou.

Obrázek 6 Míra inflace (%)

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT (2022)

Míra nezaměstnanosti viz **Tabulka 7 Míra nezaměstnanosti (%) 2016-2021** ve všech zemích za celé sledované období převážně klesala, a to ještě i v roce 2021. V míře nezaměstnanosti si nejlépe vedla Česká republika, která měla v roce 2020 pouze 2,3 %, na druhém místě Německo, které mělo v roce 2021 pouze 3,2 %. Poslední pozici obsadilo Polsko, které mělo v roce 2016 největší míru nezaměstnanosti ze všech tří států za celé období a to 7,7 %.

Tabulka 7 Míra nezaměstnanosti (%) 2016-2021

Míra nezaměstnanosti (%)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Česká republika	5,1	4,0	3,0	2,4	2,3	2,5
Polsko	7,7	6,3	5,1	4,1	3,5	3,3
Německo	4,3	4,0	3,6	3,3	3,4	3,2
Bazická varianta-MIN	5,7	4,8	3,9	3,3	3,1	3,0

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT (2022)

Česká republika viz **Tabulka 8 Míra nezaměstnanosti matice metoda bazické varianty 2016-2021** se po celé sledované období pohybuje pod bazickou variantou míry

nezaměstnanosti mezi 73-89 % a až do roku 2020 má mírně klesající tendenci. V roce 2021 výsledná hodnota opět mírně stoupá. Polsko má také klesající tendenci po celé sledované období má však nejvyšší míru nezaměstnanosti, pohybuje se od 110 % do 135 % bazické varianty. Německo kromě roku 2020 má po celé sledované období klesající tendenci míry nezaměstnanosti, ale v roce 2019 se dostává na úroveň bazické varianty. Ve sledovaném období dosahuje rozmezí od 75 % do 110 % bazické varianty.

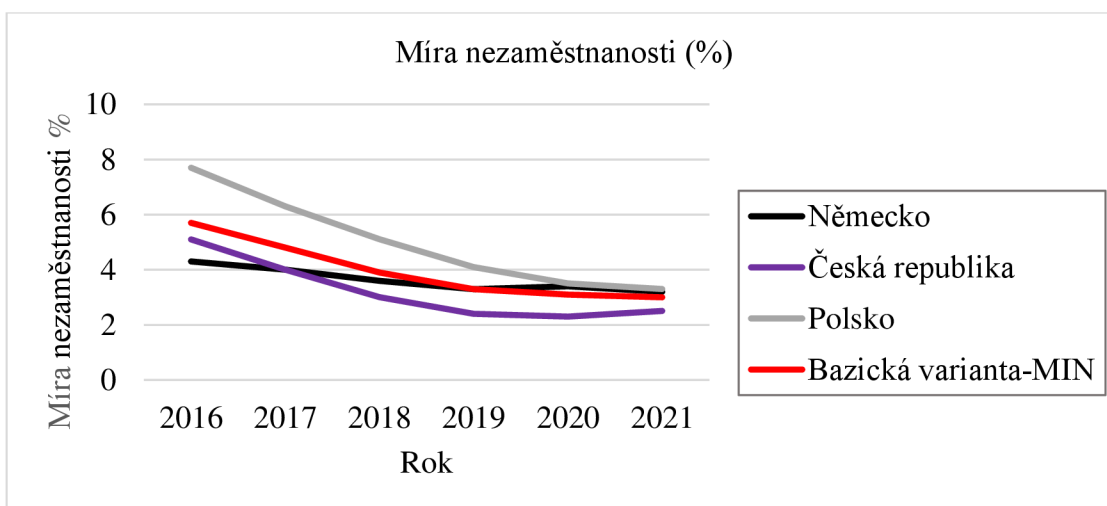
Tabulka 8 Míra nezaměstnanosti matice metoda bazické varianty 2016-2021

Míra nezaměstnanosti (%)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Pořadí
Česká republika	0,89	0,83	0,77	0,73	0,74	0,83	1.
Polsko	1,35	1,31	1,31	1,24	1,13	1,10	3.
Německo	0,75	0,83	0,92	1,00	1,10	1,07	2.
Bazická varianta-MIN	5,7	4,8	3,9	3,3	3,1	3,0	

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT (2022)

Obrázek 7 Míra nezaměstnanosti (%) graficky znázorňuje klesající tendenci míry nezaměstnanosti u dvou sledovaných států, ČR a Polska, do roku 2019 a poté mírný nárůst míry nezaměstnanosti v těchto zemích. U Německa tento zlom nastal až v roce 2020, poté opět hodnoty mírně klesají. Bazická hodnota po celou dobu vykazuje klesající tendenci.

Obrázek 7 Míra nezaměstnanosti (%)

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT (2022)

4.2 Charakteristika regionu NUTS II Severovýchod

Na mapovaném území v „trojzemí“ se na straně České republiky nacházejí kraje Liberecký, Královéhradecký a Pardubický. Pro lepší možnost přeshraničního porovnání byly použity NUTS II, za Českou republiku-Severovýchod (CZ05), a v další části diplomové práce za Polsko-Dolnoslaskie (PL51) a Německo-Sachsen (DED).

4.2.1 Charakteristika regionu-Královéhradecký kraj

Královéhradecký kraj se rozkládá severovýchodně od hlavního města Prahy a z více než třetiny tvoří státní hranice s Polskem v délce 208 km. S Libereckým a Pardubickým krajem, se kterými sousedí, tvoří region soudržnosti NUTS II Severovýchod. Sousedí také se Středočeským krajem. Krajskou metropolí je Hradec Králové.

Na severu kraje se rozkládají Orlické hory a Krkonoše, na jihozápadě přecházejí do Polabské nížiny. Pohoří jsou rozdělena Broumovským výběžkem. Turisticky atraktivní jsou Teplické skály a Adršpašské skály, Broumovské stěny, Křížový vrch a Ostaš. Území kraje tvoří 5 okresů – Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou a Trutnov. Rozlohou 4 759 km² zaujímá 6 % rozlohy České republiky a je tedy větší než Liberecký kraj. Královéhradecký kraj je na 9. místo v pořadí krajů co do velikosti. Má velký podíl zemědělské půdy, ta činila v roce 2020 okolo 58 % celkové rozlohy kraje a více jak 1/5 rozlohy tvořila zvláště chráněná území. V roce 2020 měl Královéhradecký kraj 550 803 obyvatel, tj. 5,1 % celkového počtu obyvatel ČR. Na území kraje je celkem 448 obcí, což je výrazně více než v Libereckém kraji. Kraj je zemědělsko-průmyslový, s rozvinutým cestovním ruchem koncentrovaným do Krkonoš. Podíl kraje na HDP v roce 2020 byl 4,7 %. Nejvíce lidí je zaměstnáno ve zpracovatelském průmyslu, velkoobchodě a maloobchodě, zdravotnictví a sociálních službách. (ČSÚ, 2021)

4.2.2 Charakteristika regionu-Liberecký kraj

Liberecký kraj se rozkládá severozápadně od hlavního města Prahy. Krajskou metropolí je Liberec. Tvoří 4 % území ČR, má 3 163 km² a je nejmenším krajem v republice. „*Liberecký kraj je tvořen okresy Česká Lípa, Jablonec nad Nisou, Liberec, Semily a od 1. 1. 2003 se na jeho území nachází 10 správních obvodů obcí s rozšířenou působností (obce III. stupně) a v rámci nich 21 územních obvodů pověřených obcí (obce II. stupně)*“. (ČSÚ, 2022)

Jeho území zahrnují na severu Jizerské hory, Česká kotlina, západní Krkonoše a také část Lužických hor a to východní. Na severu je délka 22,7 km státní hranici se Spolkovou republikou Německo, na kterou navazuje 133,5 km dlouhá hranice s Polskem. Nachází se zde 215 obcí. Ve své východní části sousedí s Královéhradeckým krajem, dále se Středočeským a Ústeckým krajem. Počet obyvatel kraje v roce 2021 byl 437 570 (tj. 4,2 % ČR), z toho EA 274 897 obyvatel. Vzhledem k převážně hornatému povrchu a množství přírodních památek, je hodně oblastí orientováno na turismus. Dále je zde zpracovatelský průmysl, zaměřený především na průmysl automobilový, výroba pryžových a plastových výrobků. Sklářský průmysl je na útlumu. Zemědělská výroba je pouze doplňkovou. Podíl HDP tohoto kraje je okolo 3 %. Na území Libereckého kraje působí Euroregion Neisse-Nisa-Nysa, nejstarší uskupení tohoto druhu na českém území. (ČSÚ, 2022)

4.2.3 Charakteristika regionu-Pardubický kraj

Pardubický kraj se rozkládá na východně Čech a sousedí se Středočeským, Královéhradeckým, Jihomoravským, Olomouckým krajem a krajem Vysočina. Na severu mezi Orlickými horami a Hrubým Jeseníkem je část kraje také státní hranicí s Polskem. Na území kraje se nachází vrchovinné oblasti, kterými jsou Žďárské vrchy a Železná hora, ve středu kraje je úrodná Polabská nížina. Rozloha kraje je 4 519 km², což je 5,7 % rozlohy ČR a je tedy 5. nejmenším krajem. Podíl zemědělské půdy je téměř 60 %, téměř 1/3 tvoří lesy. V kraji je velká koncentrace průmyslu a s tím i četné dopravní uzly, což má negativní vliv na životní prostředí v kraji.

Pardubický kraj má 4 okresy – Ústí nad Orlicí, Chrudim, Pardubice a Svitavy. K 31.12. 2020 měl celkem 451 obcí a počet obyvatel 522 856, což je 4,9 % celkového počtu obyvatel České republiky. Jeho metropolí jsou Pardubice. HDP na 1 obyvatele činil 82 % průměru ČR s největším podílem služeb, průmysl, stavebnictví. (ČSÚ, 2022)

4.2.4 Komparace krajů NUTS II Severovýchod s Českou republikou

Kraje NUTS II Severovýchod měly v roce 2016 přes 14 % obyvatel celé České republiky. Toto procento se v dalších letech postupně snižovalo. V roce 2016 na počátku sledovaného období, měl region NUTS II za všechny tři kraje 1 508 527 obyvatel, na konci sledovaného období v roce 2021 to bylo pouhých 1 494 671 obyvatel, což je pokles o 13 856 obyvatel. Nejvíce obyvatel žije v kraji Královéhradeckém, na druhém místě je Pardubický kraj a nejmenší, co do počtu obyvatel, je kraj Liberecký.

HDP na obyvatele bylo nejvyšší v Královéhradeckém kraji, a to po celé sledované období. Po celé sledované období výše HDP v tomto kraji rostla, v roce 2020 dosáhlo výše 481 323 Kč na obyvatele v běžných cenách. Na druhém místě se umístil Pardubický kraj, jehož HDP také po celé sledované období rostlo, ale kraj nedostal na úroveň HDP ČR. Na třetím místě je kraj Liberecký, viz **Tabulka 9 Komparace ČR s kraji NUTS II Severovýchod**. Jediný Královéhradecký kraj se pohyboval po celé sledované období nad bazickou hodnotou, která byla stanovena z průměru všech tří krajů v příslušném roce.

Obecná míra nezaměstnanosti se v České republice dlouhodobě pohybuje na jedné z nejnižších v porovnání s ostatními státy EU. Pardubický kraj se ve sledovaném období pohybuje po celé období pod úrovní obecné míry nezaměstnanosti ČR. V roce 2019 a 2020 dosáhl úrovně pouhých 1,6 %. Na druhém místě se umístil kraj Královéhradecký, který se po 3 roky pohyboval pod celorepublikovou obecnou mírou nezaměstnanosti. Na posledním místě se umístil Liberecký kraj, který měl nejnižší obecnou míru nezaměstnanosti v roce 2019 a to 1,8 %. Kromě roku 2016, kdy byla průměrná obecná míra nezaměstnanosti ze všech tří krajů (tedy bazická hodnota) o 0,1 % vyšší než za celou ČR, v ostatních letech se bazická hodnota pohybovala pod její úrovní.

Jako poslední bylo provedeno porovnání počtu EA obyvatel, tedy ve věku od 15 do 64 let. Na prvním místě v počtu EA obyvatel se umístil Královéhradecký kraj, druhý byl Pardubický a na třetím místě Liberecký kraj. V průběhu let 2016-2021 se počet EA obyvatel v ČR snížil o 288 433 obyvatel. Podíl všech tří krajů NUTS II Severovýchod ku počtu EA obyvatel v celé ČR tvoří přibližně 14 % po celé období, což odpovídá procentu podílu na počtu obyvatel.

Jako bazická varianty byly vždy zvoleny průměrné hodnoty za NUTS II Severovýchod.

Tabulka 9 Komparace ČR s kraji NUTS II Severovýchod

KOMPARACE ČR S KRAJI k 31.12.	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Česká republika počet obyvatel	10 578 820	10 610 055	10 649 800	10 693 939	10 701 777	10 516 707
Královéhradecký kraj	550 804	551 089	551 021	551 647	550 803	542 583
Liberecký kraj	440 636	441 300	442 356	443 690	442 476	437 570
Pardubický kraj	517 087	518 337	520 316	522 662	522 856	514 518
NUTS II Severovýchod celkem	1 508 527	1 510 726	1 513 693	1 517 999	1 516 135	1 494 671
Česká republika HDP na obyvatele Kč, běžné ceny	454 022	482 622	509 076	542 710	532 178	
Královéhradecký kraj	392 482	427 537	447 751	480 479	481 323	0
Liberecký kraj	346 725	369 436	387 169	412 356	405 455	0
Pardubický kraj	360 648	389 192	408 366	426 934	436 259	0
Bazická varianta- MAX	366 618	395 388	414 429	439 923	441 012	0
Česká republika obecná míra nezaměstnanosti (%)	4	2,9	2,2	2	2,6	2,8
Královéhradecký kraj	4,1	2,2	2,3	1,6	2,6	2,3
Liberecký kraj	4,4	3,7	1,9	1,8	2,9	2,6
Pardubický kraj	3,7	2,7	1,7	1,6	1,6	2,3
Bazická varianta- MIN	4,1	2,9	2,0	1,7	2,4	2,4
Česká republika EA	6 942 623	6 899 195	6 870 123	6 852 107	6 823 714	6 654 190
Královéhradecký kraj	355 420	351 888	348 778	346 227	343 510	335 827
Liberecký kraj	286 937	284 306	282 606	281 448	278 969	274 897
Pardubický kraj	338 204	335 911	334 475	333 567	331 606	323 389
Bazická varianta- MAX	326 854	324 035	321 953	320 414	318 028	311 371

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2022)

Bazická varianta HDP na obyvatele za sledované kraje v porovnání s ČR byla po celé sledované období nižší, měla ale rostoucí tendenci. Na začátku období byla bazická varianta všech tří krajů na více jak 80 % hodnoty pro ČR, na konci sledovaného období to bylo necelých 83 %, v této hodnotě měly kraje vůči ČR zlepšující se tendenci.

Obecná míra nezaměstnanosti měla za všechny tři kraje až do roku 2019 příznivý klesající vývoj, poté v dalších dvou letech mírně stoupla. Vůči ČR mají kraje od roku 2017 bazickou hodnotu míry nezaměstnanosti lepší, než je tomu za ČR.

Bazická hodnota počtu EA obyvatel po celé sledované období klesá, stejný trend je také v hodnotách pro ČR. Z hlediska jednotlivých krajů má Liberec stabilní hodnoty, na rozdíl od Královéhradeckého kraje, kde je také patrný pokles počtu EA obyvatel, hodnoty vůči hodnotě bazické mírně stoupají, u Pardubického kraje je tomu naopak.

Celkově lze konstatovat, že vývoj v krajích za sledované období je velmi stabilní, kraj Liberecký se zlepšuje, a to jak v absolutních, tak i relativních hodnotách.

Tabulka 10 Komparace ČR s kraji NUTS II Severovýchod matice metoda bazické varianty 2016-2021

KOMPARACE ČR S KRAJI k 31.12.	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Pořadí kraj
Česká republika HDP na obyvatele Kč, běžné ceny	454 022	482 622	509 076	542 710	532 178		
Královéhradecký kraj	1,07	1,08	1,08	1,09	1,09		1.
Liberecký kraj	0,95	0,93	0,93	0,94	0,92		3.
Pardubický kraj	0,98	0,98	0,99	0,97	0,99		2.
Bazická varianta-MAX	366 618	395 388	414 429	439 923	441 012		
Česká republika obecná míra nezaměstnanosti (%)	4	2,9	2,2	2	2,6	2,8	Pořadí kraj
Královéhradecký kraj	1,00	0,76	1,15	0,94	1,08	0,96	2.
Liberecký kraj	1,07	1,28	0,95	1,06	1,21	1,08	3.
Pardubický kraj	0,90	0,93	0,85	0,94	0,67	0,96	1.
Bazická varianta-MIN	4,1	2,9	2,0	1,7	2,4	2,4	
Česká republika EA	6 942 623	6 899 195	6 870 123	6 852 107	6 823 714	6 654 190	Pořadí kraj
Královéhradecký kraj	1,09	1,09	1,08	1,08	1,08	1,08	1.
Liberecký kraj	0,88	0,88	0,88	0,88	0,88	0,88	3.
Pardubický kraj	1,03	1,04	1,04	1,04	1,04	1,04	2.
Bazická varianta-MAX	326 854	324 035	321 953	320 414	318 028	311 371	

Zdroj: vlastní zpracování, ČSÚ (2022)

Česká republika se potýká v posledních letech s nedostatkem pracovníků, který je řešený přílivem pracovní síly jak z okolních států EU, tak i z dalších zemí mimo EU, jako jsou Ukrajina, Mongolsko, Filipíny atd. Díky tomuto přílivu počet obyvatel v posledních

letech do roku 2020 neklesá, ale mírně stoupá, jak je tomu vidět viz **Tabulka 10 Komparace ČR s kraji NUTS II Severovýchod matice metoda bazické varianty 2016-2021.**

4.3 Charakteristika okresu Náchod, Trutnov a Liberec

V této části diplomové práce budou charakterizovány tři okresy, které leží v příhraniční oblasti v severozápadní části ČR. Dva z těchto okresů, Náchod a Trutnov, spadají do Královéhradeckého kraje a na severu a východě tvoří státní hranici ČR s Polskem. Okres Liberec tvoří ve své severozápadní části hranici s Německem, severní část tvoří státní hranici s Polskem.

4.3.1 Charakteristika okres Náchod

Okres Náchod se rozkládá na severovýchodě Královéhradeckého kraje na území mezi Krkonošemi a Orlickými horami. Státní hranici s Polskem tvoří na severu a východě, na západě sousedí s okresem Trutnov, na jihu s okresy Hradec Králové a Rychnov nad Kněžnou. Svoji rozlohou je nejmenším okresem Královéhradeckého kraje, má rozlohu 852 km² a tvoří 17,9 % Královéhradeckého kraje. Počtem obyvatel, je okres Náchod třetí největší v kraji, a tvoří přibližně 20 % z celkového počtu obyvatel kraje. Na 1 km² připadá 128,5 obyvatel, je druhým nejhustěji zalidněným okresem v kraji. Většina okresu má podhorský charakter, na severu se prostírá Broumovská vrchovina, na západě Krkonošské podhůří a na jihovýchodě Podorlická pahorkatina. Z celkové rozlohy okresu tvoří 61,3% zemědělská půda a 27,3 % lesy. 37,2 % struktury obcí tvoří obce s počtem obyvatel 200-499. Samostatných obcí je 78, z toho 11 má statut města a 4 statut městyse. V sídelní struktuře zaujímá první místo okresní město Náchod s téměř 20 000 obyvateli. Území okresu je tvořeno 9 správními obvody pověřených obecních úřadů: Broumov, Červený Kostelec, Česká Skalice, Hronov, Jaroměř, Náchod, Nové Město nad Metují, Police nad Metují, Teplice nad Metují a 4 správními obvody obcí s rozšířenou působností-Náchod, Broumov, Jaroměř, Nové Město nad Metují.

K 31.12. 2020 bylo v okrese Náchod registrováno na ÚP:

UoZ 2 834 z toho (1 314 žen, 125 absolventů a mladistvých a 432 OZP).

Pracovní místa: 2 081 (na 1 pracovní místo připadlo 1,36 uchazečů)

Podíl nezaměstnaných osob: 3,98 % (tj. 0,03 procentního bodu pod průměrem ČR)

V registru zapsáno: 27 277 ekonomických subjektů (19,3 % z celkového počtu kraje)
Fyzické osoby tvořily 83,1 % a právnické osoby 16,9 %.

Činnosti dle odvětví:

22,2 % velkoobchod, maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel

13,9 % podniky zabývající se zpracovatelským průmyslem

13,8 % stavební podniky

7,5 % zemědělské podniky

6,5 % podniky zabývající se ubytováním a stravováním (ČSÚ, 2022)

4.3.2 Charakteristika okres Trutnov

Okres Trutnov se rozkládá v severní části Královéhradeckého kraje, zde z podhorského pásma přechází v horský masiv Krkonoš. Severní hranici tvoří v celé délce státní hranice s Polskem, sousedí s okresem Náchod, Jičín, Hradec Králové a Semily z Libereckého kraje. Rozloha okresu je 1 147 km², tj. 24,1 % podíl Královéhradeckého kraje. Je největším okresem v kraji. Z hlediska počtu obyvatel se tento okres řadí na 2. místo v kraji. K 31. 12. 2020 byl počet obyvatel 117 414, tj. 21,3 % z celkového počtu obyvatel kraje. Hustota zalidnění je 3. nejvyšší v kraji. Na 1 km² připadá 102,4 obyvatel. Území okresu má vysoce členitý terén, nachází se zde i nejvyšší česká hora Sněžka. Rozlohu okresu tvoří 43,2 % zemědělská půda, lesy činí 47,0 % plochy okresu, což je nejvíce v kraji. 29,3 % obcí je s počtem obyvatel 200–499, což je nejvyšší podíl mezi skupinami. Na území okresu je 75 samostatných obcí, z toho 12 má statut města a 3 statut městyse. V okrese Trutnov jsou 3 města nad 10 tisíc obyvatel, zde žila téměř polovina (49,2 %) všech trvale bydlících obyvatel okresu. V sídelní struktuře zaujímá 1. místo okresní město Trutnov s 29 958 obyvateli a je po Hradci Králové 2. největším městem v kraji. Okres má 7 správních obvodů pověřených obecních úřadů: Trutnov, Dvůr Králové nad Labem, Hostinné, Svoboda nad Úpou, Úpice, Vrchlabí a Žacléř a 3 správní obvody obcí s rozšířenou působností-Trutnov, Dvůr Králové nad Labem a Vrchlabí.

K 31. 12. 2020 bylo v okrese Trutnov evidováno na ÚP:

2 654 UoZ (z toho 1 283 žen, 143 absolventů a mladistvých a 487 občanů se zdravotním postižením)

Dosažitelných uchazečů o zaměstnání: 2 496, tj. 94 % z celkového počtu.

Pracovních míst v evidenci ÚP: 1 451 (na 1 pracovní místo připadlo 1,83 uchazeče)

Podíl nezaměstnaných osob: 3,39 % a pohyboval se tak 0,63 procentního bodu pod průměrem ČR.

V registru zapsáno: 29 912 ekonomických subjektů (tj. 21,2 % z celkového počtu ekonomických subjektů kraje. Fyzické osoby tvořily 80,3 % a právnické osoby 19,7 %

Činnosti dle odvětví:

19,8 % velkoobchod, maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel

12,2 % podniky zabývající se zpracovatelským průmyslem

14,2 % stavební podniky

8,5 % podniky zabývající se ubytováním a stravováním

6,9 % zemědělské podniky (ČSÚ, 2022)

4.3.3 Charakteristika okres Liberec

Okres Liberec je jedním z nejseverněji položených okresů v ČR. Na severu hraničí se Spolkovou republikou Německo a v délce 101,5 km také s Polskem. Je tvořen na západní hranici okresem Česká Lípa, jižní okresem Mladá Boleslav a Semily a na východní okresem Jablonec nad Nisou. Okres Liberec spolu s okresy Česká Lípa a Semily je součástí Libereckého kraje. Rozloha okresu Liberec je 989 km² a hustota osídlení okresu je 175,8 obyvatel na km². Na území okresu Liberec byl vytvořen správní obvod obce s rozšířenou působností Frýdlant, správní obvod Liberec (pověřené úřady Liberec, Český Dub, Hodkovice nad Mohelkou, Hrádek nad Nisou, Chrastava a Jablonné v Podještědí).

K 31. 12. 2021 se v okrese Liberec nacházelo 59 obcí, z toho 11 měst a 1 městys Zdislava. K uvedenému datu žilo v okrese 173 890 obyvatel. Metropolí je město Liberec (102 951 obyvatel), dále Hrádek nad Nisou (7 704 obyvatel), Frýdlant (7 380 obyvatel), Chrastava (6 260 obyvatel), Nové Město pod Smrkem (3 663 obyvatel) a Jablonné v Podještědí (3 685 obyvatel). Rozmístění obyvatel je velmi nerovnoměrné a koncentruje se do městských sídel. Ve městech okresu žije 82,8 % obyvatel okresu.

Okres Liberec má tradičně rozšířenou průmyslovou výrobu, výrobky pro automobilový průmysl, výroba kovodělných výrobků, plastikářský průmysl, strojů a zařízení. V kraji je také rozšířený turismus.

K 31. 12. 2021 bylo v okrese Liberec evidováno na ÚP:

4 854 UoZ (z toho 2 567 žen, 147 absolventů a mladistvých a 631 občanů se zdravotním postižením)

Podíl nezaměstnaných osob: 3,9 % (ČSÚ, 2022)

4.3.4 Porovnání TP okresu Náchod, Trutnov a Liberec vůči České republice

V ČR se od roku 2016 až do roku 2019 podíl nezaměstnaných osob snižoval až na 2,8 % viz **Tabulka 11 Komparace ČR s okresy Náchod, Trutnov a Liberec**. V letech 2020-2021 opět mírně podíl nezaměstnaných osob v ČR rostl až na 3,8 %. V okrese Náchod podíl nezaměstnaných osob klesal do roku 2019, poté až do konce sledovaného období rostl až na 3,7 %. Okres Trutnov po celé sledované období vykazoval nižší hodnoty, než je hodnota bazická, tj. průměr za zvolené okresy. Pokles se zastavil v roce 2019 a v roce 2021 dosáhl hodnoty 3,4 %, což je nejnižší ze sledovaných krajů v tomto roce i v porovnání s ČR. Poslední okres Liberec po celé sledované období vykazuje nejvyšší hodnoty ze sledovaných okresů v porovnání s bazickou hodnotou okresů, a také vůči ČR.

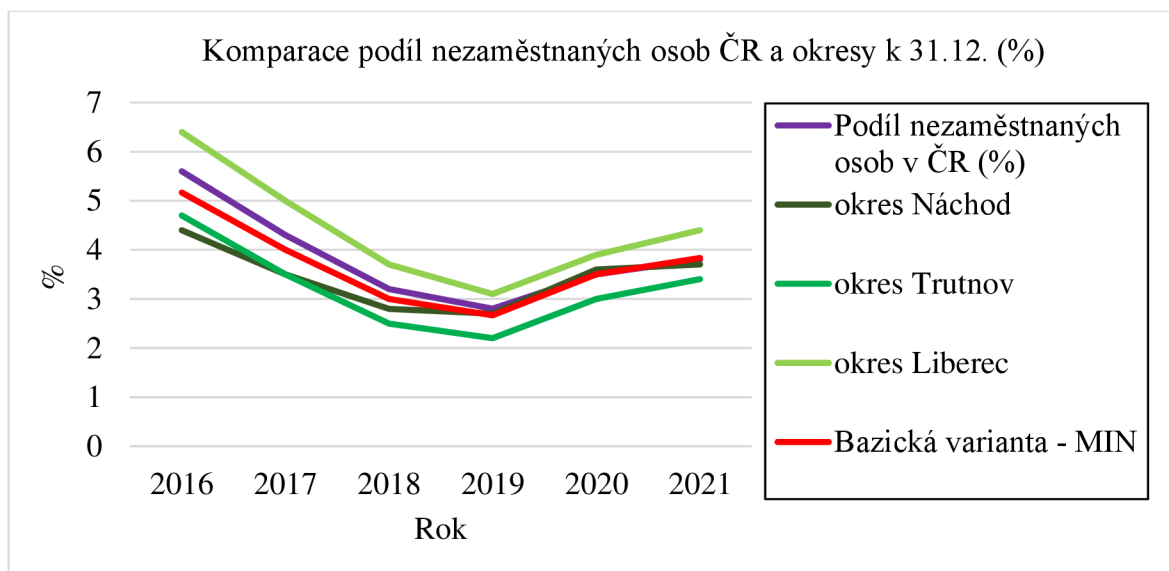
Tabulka 11 Komparace ČR s okresy Náchod, Trutnov a Liberec (%) 2016-2021

KOMPARACE ČR S OKRESY k 31.12.	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Podíl nezaměstnaných osob v ČR (%)	5,6	4,3	3,2	2,8	3,5	3,8
okres Náchod	4,4	3,5	2,8	2,7	3,6	3,7
okres Trutnov	4,7	3,5	2,5	2,2	3	3,4
okres Liberec	6,4	5	3,7	3,1	3,9	4,4
Bazická varianta - MIN	5,2	4,0	3,0	2,7	3,5	3,8

Zdroj: Vlastní zpracování, ČSÚ (2022)

Obrázek 8 Komparace podíl nezaměstnaných osob ČR a okresy k 31.12. (%), ukazuje, že okres Náchod od roku 2019 dosahuje téměř stejných hodnot, jaký vykazuje Česká republika. Nejlepší hodnoty vykazuje po celé období Trutnov, jeho hodnoty se ke konci sledovaného období blíží hodnotám celé České republiky. Nejhorší hodnoty po celé sledované období vykazuje okres Liberec, kdy do roku 2019 se rozdíl postupně snižoval, po tomto roce se opět rozdíl zvyšuje a tím pádem se Liberecký kraj pohybuje výše nad hodnotami České republiky.

Obrázek 8 Komparace podíl nezaměstnaných osob ČR a okresy k 31.12. (%)

Zdroj: vlastní zpracování, MPSV (2022)

4.4 Charakteristika Polsko

Polskou metropolí je Varšava. Od 1. května 2004 je Polsko členem EU a připravuje se na přijetí eura. S rozlohou 312 679 km² je Polsko 6. největší zemí EU. V EU žije celkem zhruba 447,7 milionu obyvatel, Polsko mělo k 1.1.2022 celkem 37 654 247 obyvatel, což je téměř 8 % z celkového počtu obyvatel a je tak 5. nejlidnatější zemí EU. HDP v paritě kupní síly (PPS) na obyvatele ukazuje životní úroveň a určuje tak, že se v každé zemi spočítá cena vzorku vybraného zboží a služeb a porovná se s výší příjmů tamního obyvatelstva. Používá se přitom společná imaginární měna nazývaná standard kupní síly (PPS). Srovnání HDP na obyvatele v jednotkách PPS poskytne přehled o životní úrovni v EU. (European Union, 2022) Polsko je z 27 států EU až na 19. místě s hodnotou 77. ČR je na místě 13. s hodnotou 91, ČR je na tom tedy výrazně lépe. (European Union, 2022)

Nejdůležitějšími odvětvími polské ekonomiky je velkoobchod a maloobchod, doprava, ubytování, stravování a pohostinství, které v roce 2020 činilo 24,9 %, průmysl činil 24,2 %, dále pak veřejná správa, obrana, vzdělávání a zdravotní a také sociální péče v 15,3 %. Do zemí EU Polsko vyváží 74 % (29 % do Německa, 6 % do Česka a 5 % do Francie), mimo EU jde 6 % vývozu do Spojeného království a po 3 % do Ruska a do USA. Dovoz činí ze 67 % dovoz z členských států EU (27 % z Německa, 6 % z Nizozemska a 5 % z Itálie), mimo EU pochází pouze 10 % dovozu z Číny a 4 % z Ruska.

4.4.1 Charakteristika region Dolnoslezské vojvodství

Dolnoslezské vojvodství, viz **Obrázek 9 Mapa Polsko-Dolnoslezské vojvodství**, ležící v jihozápadní části Polska a má rozlohu 19 947 km², což je 6,4 % rozlohy celého Polska, je na 7. místě, co se rozlohy týče. Vojvodství pokrývá část Středoevropské nížiny a Českého masivu. Jižní část vojvodství tvoří pásmo Sudety. Klima je zde mírně oceánské. (Dolny Ślask, 2022)

Dolnoslezské vojvodství sousedí s dalšími třemi vojvodstvími, Opolskie, Lubuskie a Wielkopolskie. Tento region zahrnuje 26 powiatů (okresů), 3 města s právy okresu a 169 obcí. Jeho jižní část sousedí s ČR. Vojvodství je hustě osídleno, žijí zde téměř 3 mil. obyvatel a hustota osídlení je 146 obyvatel/km². (Praca w Dolnoślaskim, 2017)

Největší aglomerací je Wrocław, je zároveň hlavním městem vojvodství. Wrocław je kulturním, akademickým a také finančním centrem regionu. Další velká města jsou: Wałbrzych, Lehnica a Jelení Hora, kde je významný především sklářský a papírenský průmysl. (Dolny Ślask, 2022)

Obrázek 9 Mapa Polsko-Dolnoslezské vojvodství

Zdroj: ZWIĄZEK POWIATÓW POLSKICH, *Mapa Polski*, 2022

4.5 Charakteristika Německo

Německou metropolí je Berlín. Členem EU je od 1.1.1958. (European Union, 2022), je také členem eurozóny od 1.1.1999. S rozlohou, která činí 357 376 km², je 4. největší zemí dle rozlohy v rámci EU. V Německu žilo k 1.1.2022 83 237 124 obyvatel a je tak nejlidnatější zemí EU. HDP v PPS má Německo v hodnotě 119 a je tedy ze sledovaných zemí s nejlepší hodnotou na 8. místě v rámci EU. Důležitými odvětvími německého ekonomiky je průmysl, v roce 2020 činil 23,4 %, dále veřejná správa, obrana, vzdělávání,

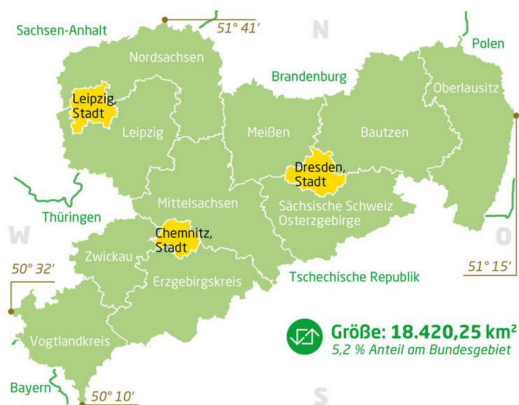
zdravotní a sociální péče s podílem 19,4 % a velkoobchod a maloobchod, doprava, ubytování, stravování a pohostinství s 15,8 %. Německo vyváží především do Francie (8 %) a Nizozemska (7 %), dále do USA a Číny. 64 % dovozu je ze států EU, nejvíce z Nizozemska, Francie a Polska. Ze států mimo EU je to z Číny a USA. (European Union, 2022)

4.5.1 Charakteristika region Sachsen

Sachsen leží na jihovýchodě země a je 6. největší zemí Německé spolkové republiky. Rozlohu má Sachsen 18 420 km², což je 5,2 % celého území Německa a je na 10. místě z EU. Žije zde téměř 4 mil. obyvatel. Tuto oblast, která je zaměřena na turismus a strojírenský průmysl, navštíví ročně až 8 mil. lidí. Sousedí na severu s Polskem, dále pak směrem na západ s Brandengurmem, Sachsen-Anhalt, Thüringenem, na jihu s Bayernem, a po celé jihovýchodní části s ČR a Polskem.

Hlavním městem jsou Drážďany, další velká města jsou Lipsko a Chemnitz. Skládá se z 10 správních obvodů a čítá 427 obcí. Nejvýznamnější odvětví je automobilový průmysl, polovodičový průmysl a také strojírenství s vysokou produktivitou práce. (Sachsen.de, 2022)

Obrázek 10 Mapa Německo-Sachsen

Zdroj: SACHSEN.DE, *Freistaat Sachsen*, 2022

4.6 Porovnání NUTS II Severovýchod, Dolnoslaskie, Sachsen

V této části diplomové práce bude provedeno porovnání jednotlivých regionů soudržnosti NUTS II z hlediska míry zaměstnanosti, míry ekonomické aktivity a obecné

míry nezaměstnanosti v rozmezí let 2016-2021. Jako bazická varianta byl zvolen průměr za všechny 3 regiony NUTS II v příslušných letech.

Tabulka 12 Míra zaměstnanosti EA regiony NUTS II (%) 2016-2021 ukazuje, že míru zaměstnanosti EA má nejnižší region NUTS II Dolnoslaskie. Na počátku období má klesající tendenci, poté od roku 2018 stále až do roku 2021 roste. Hodnoty míry zaměstnanosti za NUTS II Severovýchod po celé sledované období mírně rostou až do roku 2019, kdy v dalším roce nastal mírný pokles a poté v roce 2021 stagnace. Míra zaměstnanosti v NUTS II Sachsen až do roku 2020 roste, v roce 2021 nastal poprvé za sledované období mírný pokles.

Tabulka 12 Míra zaměstnanosti EA regiony NUTS II (%) 2016-2021

Míra zaměstnanosti EA dle regionů (%)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Česká republika celkem	73,0	74,4	75,4	75,3	74,0	
Severovýchod CZ05	72,1	73,2	74,1	74,8	74,2	74,2
Dolnoslaskie PL51	65,6	63,3	68,1	70,1	70,5	71,3
Sachsen DED	73,7	73,9	75,0	75,7	76,1	75,7
Bazická varianta-MAX	70,5	70,1	72,4	73,5	73,6	73,7

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT (2022)

Míra zaměstnanosti dle regionů ukazuje **Tabulka 13 Míra zaměstnanosti EA regiony NUTS II matice metoda bazické varianty (%) 2016-2021**, že nejlépe si ze sledovaných regionů vede NUTS II Sachsen, který má po celé období hodnoty nad bazickou variantou. O něco menší, ale také po celé sledované období nad bazickou hodnotou, má míru zaměstnanosti také NUTS II Severovýchod. Po celé sledované období je pod bazickou hodnotou s kolísající tendencí pouze NUTS II Dolnoslaskie, kdy má od roku 2018 mírně stoupající tendenci.

Tabulka 13 Míra zaměstnanosti EA regiony NUTS II matice metoda bazické varianty (%) 2016-2021

Míra zaměstnanosti EA dle regionů (%)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Pořadí
Severovýchod CZ05	1,023	1,044	1,023	1,017	1,008	1,006	2.
Dolnoslaskie PL51	0,931	0,903	0,941	0,953	0,958	0,967	3.
Sachsen DED	1,046	1,054	1,036	1,029	1,034	1,027	1.
Bazická varianta-MAX	70,5	70,1	72,4	73,5	73,6	73,7	

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT (2022)

Míra ekonomické aktivity viz **Tabulka 14 Míra ekonomické aktivity (%) 2016-2021** v regionu NUTS II Severovýchod dosahuje přibližně stejných hodnot jako celá ČR v příslušných letech. Do roku 2019 je stoupající tendence, poté nastává mírný pokles a v roce 2021 opět mírný nárůst. Region NUTS II Dolnoslaskie po celé sledované období vykazuje stoupající tendenci, a to i v roce 2021. Poslední region NUTS II Sachsen má až do roku 2020 stoupající tendenci, která se v roce 2021 ukončí mírným poklesem.

Tabulka 14 Míra ekonomické aktivity (%) 2016-2021

Míra ekonomické aktivity (%)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Česká republika	75	75,9	76,6	76,7	76,4	76,6
Severovýchod CZ05	75,2	75,4	75,6	76,1	76,0	76,1
Dolnoslaskie PL51	69,4	69,5	70,4	72,5	72,8	74,4
Sachsen DED	80,6	81,2	81,4	82,0	81,1	80,6
Bazická varianta-MAX	75,1	75,4	75,8	76,9	76,6	77,0

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT (2022)

Matice míry ekonomické aktivity **Tabulka 15 Míra ekonomické aktivity (%) matice metoda bazické varianty 2016-2021** ukazuje, že po celé sledované období má hodnoty nad bazickou variantou, tj. průměry 3 vybraných NUTS II pouze region NUTS II Sachsen, kdy první tři roky má stoupající tendenci, po další tři roky hodnoty naopak klesají. Region NUTS II Severovýchod je nad hodnotou bazické varianty pouze první dva roky, poté se dostává pod hodnotu bazické varianty příslušného roku a má převážně klesající tendenci. Region NUTS II Dolnoslaskie je od roku 2016 až do roku 2021 pod bazickou hodnotou, ale od roku 2018 má mírně stoupající tendenci.

Tabulka 15 Míra ekonomické aktivity (%) matice metoda bazické varianty 2016-2021

Míra ekonomické aktivity EA (%)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Pořadí
Severovýchod CZ05	1,002	1,000	0,997	0,990	0,992	0,988	2.
Dolnoslaskie PL51	0,925	0,922	0,929	0,943	0,950	0,966	3.
Sachsen DED	1,074	1,077	1,074	1,067	1,058	1,046	1.
Bazická varianta-MAX	75,1	75,4	75,8	76,9	76,6	77,0	

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT (2022)

Poslední sledovanou je obecná míra nezaměstnanosti, viz **Tabulka 16 Obecná míra nezaměstnanosti EA (%) 2016-2021**, která v roce 2016 dosahovala pro NUTS II Severovýchod své maximální hodnoty a to 4 %, poté až do roku 2019 klesá a v dalších dvou letech opět mírně roste. Region NUTS II Dolnoslaskie dosáhl také své maximální hodnoty za sledované období v roce 2016, poté po celé sledované období až do roku 2020 klesá. Region NUTS II Sachsen měl nejvyšší hodnotu v roce 2016, jak tomu bylo také u předchozích dvou regionů, a po celé období má klesající tendenci.

Tabulka 16 Obecná míra nezaměstnanosti EA (%) 2016-2021

Obecná míra nezaměstnanosti EA (%)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Severovýchod CZ05	4,0	2,8	2,0	1,7	2,3	2,4
Dolnoslaskie PL51	5,5	4,7	3,3	3,3	3,1	4,0
Sachsen DED	5,0	4,1	4,0	3,9	3,8	3,3
Bazická varianta-MIN	4,8	3,9	3,1	3,0	3,1	3,2

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT (2022)

Nejlépe si ze všech tří regionů v obecné míře nezaměstnanosti EA po celé sledované období vedl region NUTS II Severovýchod, který se pohyboval nad zvolenou bazickou hodnotou. Do roku 2019 měla křivka vzrůstající tendenci viz **Tabulka 17 Obecná míra nezaměstnanosti EA (%) matice metoda bazické varianty 2016-2021**, poté dochází v roce 2020 poklesu. Je to jediný region, který dosahoval nad bazickou hodnotu, ostatní dva region se pohybovaly pod touto hodnotou. Nejhorších výsledků dosáhl region NUTS II Dolnoslaskie, který dosáhl v roce 2016 nejvyšší obecné míry nezaměstnanosti a to 5,5 % a pohyboval se v tomto roce na 115 % bazické hodnoty, v roce 2021 dokonce na 125 % bazické varianty.

Tabulka 17 Obecná míra nezaměstnanosti EA (%) matice metoda bazické varianty 2016-2021

Obecná míra nezaměstnanosti EA (%)	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Pořadí
Severovýchod CZ05	0,83	0,72	0,65	0,57	0,74	0,75	1.
Dolnoslaskie PL51	1,15	1,21	1,06	1,1	1	1,25	3.
Sachsen DED	1,04	1,05	1,29	1,3	1,23	1,03	2.
Bazická varianta-MIN	4,8	3,9	3,1	3,0	3,1	3,2	

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT (2022)

4.7 Porovnání míry nezaměstnanosti

Jako bazická varianta pro porovnání míry nezaměstnanosti mezi státy, kraji a okresy, byly zvoleny průměrné hodnoty za všechny tři státy v příslušném roce viz **Tabulka 18 Míra nezaměstnanosti EA-komparace státy, kraje, okresy (%) 2016-2020**. Míra nezaměstnanosti České republiky dosáhla v roce 2016 hodnoty 4 %, v dalších letech až do roku 2019 klesala, v roce 2020 opět mírně rostla. Polsko v roce 2016 také dosáhlo nejvyšší hodnoty za sledované období, v dalších letech míra nezaměstnanosti měla klesající tendenci. Míra nezaměstnanosti v Německu dosáhla nejvyšší hodnoty rovněž v roce 2016, poté až do roku 2019 měla klesající tendenci, v roce 2020 opět mírně míra nezaměstnanosti stoupla na 3,9 %. Žádný z krajů, Královéhradecký ani Pardubický, v letech 2016-2018 nepřesáhl bazickou variantu, pouze Liberecký kraj měl vyšší hodnoty, a to po roky 2016, 2018-2020. Okresy Náchod a Trutnov v prvních třech letech také byly pod hranicí bazické hodnoty, okres Liberec po celé sledované období byl nad bazickou hranicí, tedy s horší mírou nezaměstnanosti EA.

Tabulka 18 Míra nezaměstnanosti EA-komparace státy, kraje, okresy (%) 2016-2020

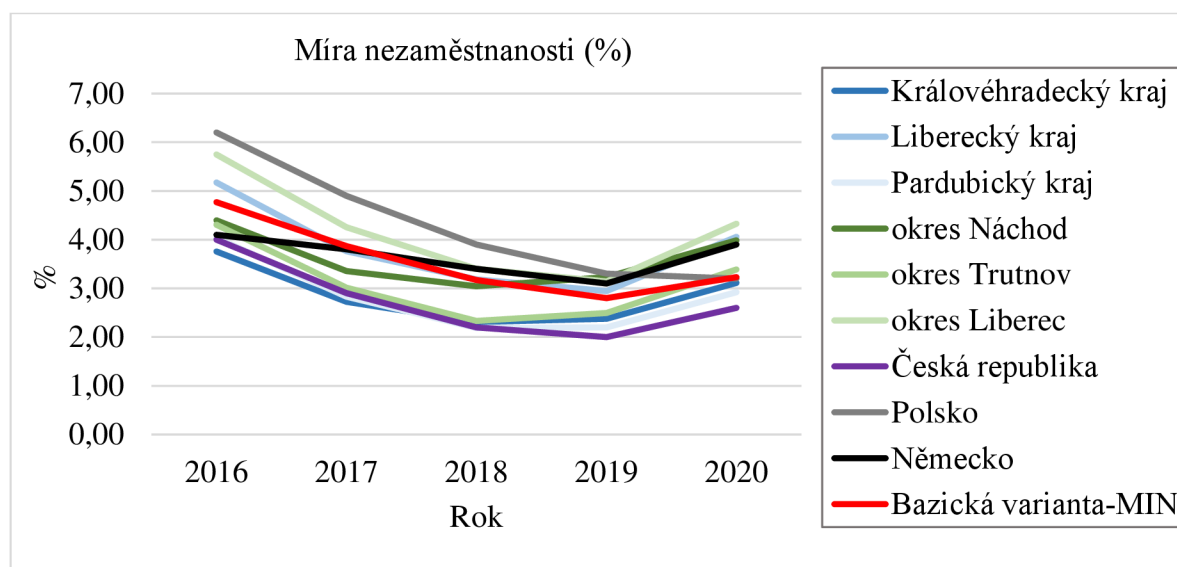
Míra nezaměstnanosti EA (%)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Česká republika	4	2,9	2,2	2	2,6	
Polsko	6,2	4,9	3,9	3,3	3,2	
Německo	4,1	3,8	3,4	3,1	3,9	
Královéhradecký kraj	3,76	2,72	2,31	2,38	3,11	2,83
Liberecký kraj	5,17	3,76	3,18	2,95	4,06	3,66
Pardubický kraj	4,04	2,83	2,19	2,20	2,92	2,45
okres Náchod	4,40	3,35	3,04	3,23	3,98	3,70
okres Trutnov	4,31	3,01	2,33	2,49	3,39	3,18
okres Liberec	5,75	4,26	3,40	3,14	4,33	3,8
Bazická varianta-MIN	4,77	3,87	3,17	2,80	3,23	

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT, ČSÚ (2022)

V porovnání s bazickou variantou, kterou je pro míru nezaměstnanosti průměr 3 států, si vedla z těchto států nejlépe Česká republika, která po celé sledované období byla pod úrovní bazické varianty viz **Obrázek 11 Míra nezaměstnanosti (%)**. Druhou zemí s nejnižší mírou nezaměstnanosti bylo Německo, které se nad hodnotou bazické varianty pohybovalo pouze první dva roky, tedy v letech 2016-2017. Polsko se krom roku 2020 pohybovalo po celé období nad bazickou variantou a za sledované období dosahuje

nejhorších výsledků. Z krajů se Královéhradecký kraj spolu s Pardubickým pohybují pod bazickou variantou. Liberecký kraj se pohybuje nad bazickou variantou kromě roku 2017. Okres Náchod se ve sledovaném období v letech 2016-2018 pohybuje pod bazickou variantou, okres Trutnov se pod bazickou variantou pohybuje po celé sledované období, kromě roku 2020. Poslední okres Liberec se po celé sledované období pohybuje nad bazickou variantou a dosahuje z okresů nejhoršího výsledku.

Obrázek 11 Míra nezaměstnanosti (%)

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT, ČSÚ (2022)

Tabulka 19 Míra nezaměstnanosti EA komparace státy, kraje, okresy (%) matice metoda bazické varianty 2016-2020, kde bazickou variantou je průměr 3 států, ukazuje, že Česká republika se nachází po celé sledované období mezi 69-84 % bazické varianty a je tedy co se míry nezaměstnanosti EA týče, z uvedených států jednoznačně na nejlepších hodnotách. Kromě Libereckého kraje téměř po celé období, okresu Liberec po celé období, okresu Náchod v letech 2019-2020 a okresu Trutnov v roce 2020, se i ostatní sledovaná území ČR pohybují pod hranicí bazické varianty. Německo se po celé sledované období pohybuje v blízkosti bazické varianty. Kromě okresu Trutnov, který se pohybuje až v roce 2020 mírně nad bazickou variantou, se okresy Náchod, a Liberec ve srovnání s kraji pohybují v těsné blízkosti bazické varianty, ať už mírně pod nebo nad bazickou hodnotou. Je zřejmé, že kraj Královéhradecký a Pardubický jsou výrazně lepší, nežli je bazická hodnota a téměř kopírují míru nezaměstnanosti v ČR.

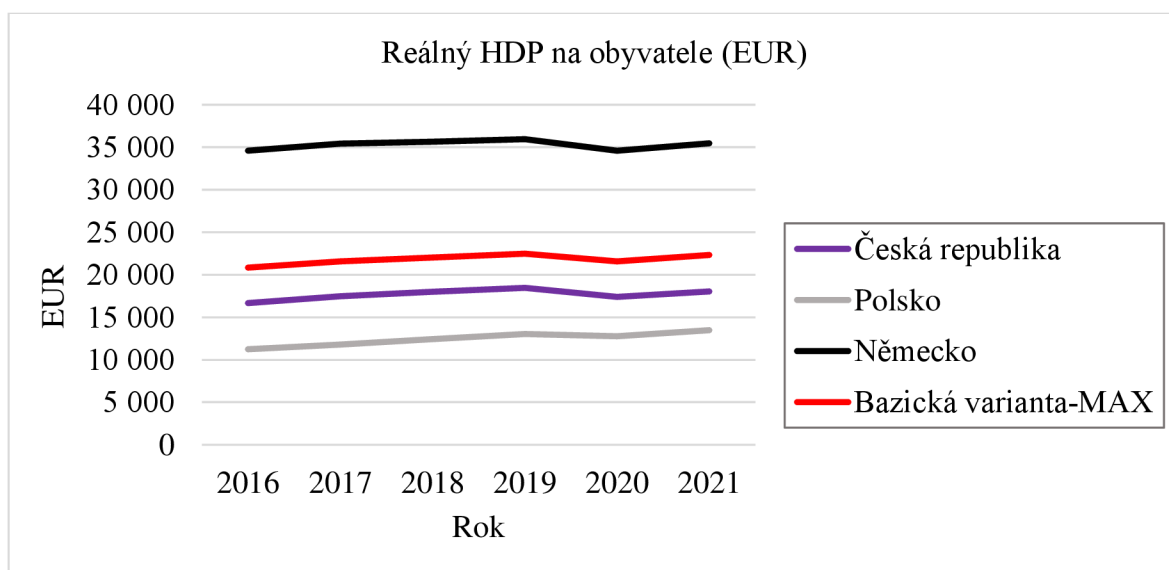
Tabulka 19 Míra nezaměstnanosti EA komparace státy, kraje, okresy (%) matice metoda bazické varianty 2016-2020

Míra nezaměstnanosti EA (%)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Česká republika	0,84	0,75	0,69	0,71	0,80	
Polsko	1,30	1,27	1,23	1,18	0,99	
Německo	0,86	0,98	1,07	1,11	1,21	
Královéhradecký kraj	0,79	0,70	0,73	0,85	0,96	
Liberecký kraj	1,08	0,97	1,00	1,05	1,26	
Pardubický kraj	0,85	0,73	0,69	0,79	0,90	
okres Náchod	0,92	0,87	0,96	1,15	1,23	
okres Trutnov	0,90	0,78	0,74	0,89	1,05	
okres Liberec	1,21	1,10	1,07	1,12	1,34	
Bazická varianta-MIN	4,77	3,87	3,17	2,80	3,23	

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT, ČSÚ (2022)

Obrázek 12 Reálný HDP na obyvatele, ukazuje, že všechny tři státy v období od roku 2016 do roku 2019 měly pozvolný nárůst HDP na obyvatele a v roce 2020, kdy v březnu vypukla pandemie COVID 19, dochází k poklesu a v následujícím roce 2021 má opět u všech tří států křivka HDP stoupající tendenci. V Polsku je pokles mezi roky 2019 a 2020 daleko mírnější, než je tomu v ostatních dvou sledovaných státech. Česká republika i Německo v porovnání k bazické hodnotě nevykazuje oproti počátku sledovaného období ani na konci žádné zlepšení, Polsko jediné mírné zlepšení v roce 2021 vykazuje.

Obrázek 12 Reálný HDP na obyvatele

Zdroj: vlastní zpracování, EUROSTAT, (2022)

5. Zhodnocení výsledků

V porovnání České republiky, Polska a Německa, je Německo největší a nejsilnější ekonomikou s počtem obyvatel téměř 83 milionů. Dosahuje v HDP na obyvatele nejlepších výsledků s velkým odstupem od ostatních dvou států, což lze vysvětlit především vyšší produktivitou práce. Poté následuje Česká republika a poslední je Polsko, i když v posledním roce 2021 lze sledovat, že křivka Polska se po pandemickém roce 2020 přibližuje bazické varianta rychleji, nežli je tomu v případě České republiky. Dalším sledovaným makroekonomickým ukazatelem je míra inflace. V tomto ukazateli dosahuje dlouhodobě nejlepších hodnot Německo, Polsko pouze do roku 2018, poté až do roku 2021 křivka míry inflace v Polsku strmě stoupá. Česká republika, i když byla po celé sledované období, kromě roku 2021, mírně nad bazickou hodnotou, vykazuje u tohoto ukazatele, oproti ostatním státům, stabilní vývoj. Třetím sledovaným makroekonomickým ukazatelem je míra nezaměstnanosti. Míra nezaměstnanosti v České republice dosahuje dlouhodobě nejlepších výsledků. I když se v posledním roce trend mění a nezaměstnanost v České republice mírně stoupla, stále se pohybuje jako jediná pod bazickou variantou. U Německa i Polska lze pozorovat dlouhodobý trend poklesu, tedy zlepšení míry nezaměstnanosti, kdy v roce 2021 má téměř stejnou hodnotu Polsko 3,3 % i Německo 3,2 %.

Dále bylo provedeno porovnání České republiky, Královéhradeckého, Pardubického a Libereckého kraje. Největší počet obyvatel žije v Královéhradeckém kraji, nejméně v kraji Libereckém. Obecná míra nezaměstnanosti je nejnižší v Pardubickém kraji, nejvyšší v kraji Libereckém. EA obyvatel je nejvíce v Královéhradeckém kraji, tento kraj, jak již bylo uvedeno, je také nejlidnatější. Nejméně EA je naopak v kraji Libereckém.

Porovnání vybraných okresů Trutnov, Náchod a Liberec ukázalo, že v porovnání podílu nezaměstnaných osob vůči ČR k 31.12. příslušného roku je na tom nejlépe Trutnov, který má lepší hodnoty než Česká republika, okres Náchod je porovnatelný s Českou republikou, neboť téměř kopíruje její vývoj. Nejhorších výsledků dosáhl okres Liberec.

Pro srovnání míry zaměstnanosti byly použity regiony NUTS II Severovýchod, Dolnoslaskie a Sachsen. Všechny tyto tři regiony NUTS II po celé sledované období prokazují nižší míru zaměstnanosti EA, než je tomu v České republice. Nejlepšího výsledku dosáhl region NUTS II Sachsen, nejhorší byl NUTS II Dolnoslaskie. Důvodem tohoto výsledku může být to, že region sousedí s regionem NUTS II Sachsen, a zde jsou mzdy

mnohem vyšší, než je tomu v Polsku. Další srovnání bylo provedeno v obecné míře nezaměstnanosti, zde je nejnižší míra v regionu NUTS II Severovýchod. Tento region po celé sledované období vykazoval lepší hodnoty, než je hodnota bazická. Nejhuře je na tom NUTS II Dolnoslaskie.

6. Závěr

V této diplomové práci jsou vypracovány hlavní ekonomické charakteristiky a ukazatelé nezaměstnanosti jednotlivých zkoumaných regionů soudržnosti NUTS II v ČR, Polsku i Německu, kraje Libereckého, Královéhradeckého a Pardubického a byly také vypracovány podrobné charakteristiky okresu Náchod, Trutnov a Liberec z hlediska zaměstnanosti.

Provedeno bylo také vzájemné porovnání států, krajů, regionů NUTS II Severovýchod, Dolnoslaskie a Sachsen a také vybraných okresů.

Vypracována byla komparace tří států z hlediska počtu obyvatel, porovnání makroekonomických ukazatelů jako je reálný HDP na obyvatele, míra inflace země a míra nezaměstnanosti. Jednotlivé kraje byly podrobně popsány z hlediska polohy, rozlohy, struktury průmyslu a také počty okresů, ze kterých se daný kraj skládá. Byly charakterizovány stanovené tři regiony NUTS II, provedena komparace těchto regionů NUTS II Severovýchod, Dolnoslaskie a Sachsen z hlediska počtu obyvatel, míry ekonomické aktivity, obecné míry nezaměstnanosti EA, míry zaměstnanosti EA. U jednotlivých okresů byla provedena komparace dle počet obyvatel v charakteristice a podíl nezaměstnaných osob.

Lze dále konstatovat, že Německo, s více jak 83 miliony obyvatel je zemí s nejvyšším HDP na obyvatele ze sledovaných zemí, a Polsko ani Česká republika ve sledovaném období nevykazují, že by se k hodnotám této země přibližovaly. Vývoj HDP na obyvatele je ve všech zemích ve sledovaném období velice stabilní. Přestože všechny země prokazují určitou nestabilitu ve výši inflace, lze konstatovat, že Německo opět vykazuje nejlepší hodnoty. Česká republika zaujímá dlouhodobě prvenství v ukazateli míry nezaměstnanosti, na druhém místě je Německo. Polsko je až na třetím, tedy posledním místě.

Rozdíly mezi jednotlivými sledovanými kraji jsou v některých letech větší, než jsou rozdíly mezi státy. Rozdíly mezi jednotlivými sledovanými okresy jsou ještě větší, nejhorších hodnot dosahoval dlouhodobě jednoznačně okres Liberec.

V porovnání jednotlivých krajů NUTS II Severovýchod, tedy Královéhradeckého, Libereckého a Pardubického, je s ekonomikou s nejnižším HDP na obyvatele i s nejhoršími hodnotami, co se týče trhu, práce Liberecký kraj. V porovnání okresů je okres Liberec jak nejhorší z okresů, tak dosahuje po celé sledované období i horší výsledky v podílu nezaměstnaných osob i v porovnání s celou Českou republikou.

Závěrem lze konstatovat, že i více než 33 let od Sametové revoluce, ještě stále ekonomiky České republiky ani Polska nedosáhly tak dobrých hodnot u HDP na obyvatele, jako je tomu u ekonomiky Německa. Česká republika na rozdíl od Polska i Německa vykazuje dlouhodobě lepší hodnoty v míře nezaměstnanosti.

Seznam použitých zdrojů

Knížní zdroje

1. BRČÁK, Josef, SEKERKA, Bohuslav, SEVEROVÁ, Lucie a STARÁ, Dana. *Makroekonomie: makroekonomický přehled*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. 264 s. ISBN 978-80-7380-708-5.
2. BROŽOVÁ, Helena, HOUŠKA, Milan, ŠUBRT, Tomáš. *Modely pro vícekriteriální rozhodování*. 1. vyd., 2. dotisk. Praha: Reprografické studio PEF ČZU, 2014. 178 s. ISBN 978-80-213-1019-3.
3. DVOŘÁKOVÁ, Zuzana a kol. *Řízení lidských zdrojů*. 1. vyd., Praha: C. H. Beck. 2012. 592 s. ISBN 978-80-7400-347-9.
4. FOTR, Jiří, ŠVECOVÁ, Lenka a kol. *Manažerské rozhodování: postupy, metody a nástroje*. 2. přeprac.vyd., Praha: Ekopress, 2010. ISBN 978-80-86929-59-0.
5. FOTR, Jiří, DĚDINA, Jiří, HRŮZOVÁ, Helena. *Manažerské rozhodování*. 2.upravené a rozšířené vydání. Praha: Ekoexpress, 2000. 231 s. ISBN 80-86119-20-3.
6. FOTR, Jiří, DĚDINA, Jiří, HRŮZOVÁ, Helena. *Manažerské rozhodování*. 3. upr. a rozš. vyd., Praha: Ekopress, 2003. ISBN80-86119-69-6.
7. HALÁSKOVÁ, Renáta. 2008. *Politika zaměstnanosti*. Ostrava: Ostravská univerzita. 1. vyd., ISBN 978-80-7368-522-5.
8. HALÁSKOVÁ, Renáta. *Trh práce a politika zaměstnanosti*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2001. ISBN 80-704-2595-4.
9. JUREČKA, Václav. *Makroekonomie*. 2.upr. vyd., Praha: Grada, 2013. 352 s. ISBN 978-247-4386-8.
10. JUREČKA, Václav. *Mikroekonomie*. 3.upr. vyd. Praha: Grada, 2018. 400 s. ISBN 978-80-271-0146-7.
11. KACZOR, Pavel. *Trh práce, pracovní migrace a politika zaměstnanosti ČR po roce 2011*. 1.vyd. Praha: Oeconomica, 2013. ISBN 978-80-245-1930-2.
12. KOTÝNKOVÁ, Magdalena a NĚMEC Otakar. *Lidské zdroje na trhu práce: vývoj a tendence v souvislosti se vstupem České republiky do EU*. 1. vyd., Praha: Professional Publishing, 2003. 199 s. ISBN 80-86419-48-7.
13. POKORNÝ, Miroslav, KRIŠOVÁ, Zdeňka. *Metody multikriteriálního rozhodování pro manažery*. MVŠO: Olomouc, 2016. ISBN 978-80-7455-066-9.

14. ŠIROKÝ, Jan. *Tvoříme a publikujeme odborné texty*. 1.vyd. Brno: Computer Press, 2011. 208 s. ISBN 978-80-251-3510-5.
15. ŠMAJSOVÁ BUCHTOVÁ, Božena, ŠMAJS Josefa BOLELOUCKÝ Zdeněk. *Nezaměstnanost*. 2.přepřac. a aktualiz. vyd., Praha: Grada, 2013. Psyché (Grada). 192 s. ISBN 978-80-247-4282-3.
16. ŠUBRT, Tomáš a kolektiv. *Ekonomicko-matematické metody*. 2. upr. vyd., Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. 332 s. ISBN 978-80-7380-563-0.
17. VLČEK, Josef. *Ekonomie a ekonomika*. 4. zcela přeprac. vyd., Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 516 s. ISBN 978-80-7357-478-9.

Internetové zdroje

1. BURIÁNEK, Jiří. *Deskripce*. Sociologická encyklopedie, [online]. Praha: Sociologický ústav AV, 2017 v.v.i, [cit. 2021-09-09]. Dostupné z: <https://www.encyklopedie.soc.cas.cz/w/Deskripce>
2. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Charakteristika kraje. [online]. [cit. 2022-10-21]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xl/charakteristika_kraje
3. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Charakteristika okresu Náchod. [online]. [cit. 2022-10-21]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xh/charakteristika_okresu_nachod
4. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Charakteristika Pardubického kraje (údaje za rok 2020). [online]. [cit. 2022-10-21]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xs/charakteristika-pardubickeho-kraje-udaje-za-rok-2020>
5. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Nové ukazatele nezaměstnanosti*. [online]. [cit. 2022-08-21]. Dostupné z WWW: <https://www.czso.cz/csu/czso/fd002a259d>
6. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Okres Liberec. [online]. [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xl/okres_liberec_new
7. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Okres Trutnov. [online]. [cit. 2022-08-15]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xh/okres_trutnov
8. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *R02 Počet cizinců v ČR-předběžné čtvrtletní údaje; 2004/06-2021/06* [online]. (PDF) [cit. 2021-08-19]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11292/27320905/c01R02_202106.pdf/6ec24203-7a30-417d-8355-f719ec68f9ec?version=1.0

9. ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Statistická ročenka Královéhradeckého kraje 2021. [online]. [cit. 2022-05-04]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-kralovehradeckeho-kraje-2021>
10. DOLNY ŚLASK. *Portal Województwa Dolnoślaskiego*. [online]. [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: <https://umwd.dolnyslask.pl/>
11. EUROPEAN UNION. *Fakta a čísla týkající se života v Evropské unii*. [online]. [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/key-facts-and-figures/life-eu_cs
12. EUROPEAN UNION. *Německo*. [online]. [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/country-profiles/germany_cs
13. EUROSTAT. Data browser. *Population projections*. [online]. [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/explore/all/all_themes
14. KASPER, V. *Využití metod vícekritériálního rozhodování při realizaci projektu*. (Bakalářská práce). [online]. 2018. VŠB-Technická univerzita Ostrava. Dostupné z: https://dspace.vsb.cz/bitstream/handle/10084/129537/KAS0057_FS_B2341_2301R_040_2018.pdf?sequence=1&isAllowed=y
15. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Aktuální znění vybraných právních předpisů* [online]. (PDF). [cit. 2021-08-25]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/web/cz/aktualni-zneni>
16. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Měsíční nezaměstnanost – vývoj na trhu práce ve vybraném roce*. [online]. [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: <https://data.mpsv.cz/web/data/vizualizace16?rok=2021&kraj=CZ052&okres=CZ0523>
17. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Zákon o zaměstnanosti 435/2004 Sb.* [online]. [cit. 2021-09-08]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/1660330/zakon+o+zaměstnanosti+k+2.+8.+2021.pdf/db3c785e-0891-3b35-4ce2-6c1b00519e2a>
18. MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Změna metodiky ukazatele registrované nezaměstnanosti*. [online]. [cit. 2021-08-21]. Dostupné z: [https://Upozornění na změnu metodiky \(mpsv.cz\)](https://Upozornění%20na%20změnu%20metodiky%20(mpsv.cz))
19. PALÁN, Zdeněk. *Význam pojmu analýza*. *Andromediacz. Andragogický slovník* [online]. [cit. 2021-08-27]. Dostupné z: <https://www.andromedia.cz/andragogicky-slovník/analýza>

20. PRACA W DOLNOŚLASKIM. *Województwo dolnośląskie-krótką charakterystyka regionu*. [online]. [cit. 2022-10-22]. Dostępne z: <https://praca-dolnoslaskie.pl/wojewodztwo-dolnoslaskie-krotka-charakterystyka-regionu/>
21. SACHSEN.DE. *Statt und Verwaltung*. [online]. [cit. 2022-10-22]. Dostępne z: <https://www.fakten.sachsen.de/staat-und-verwaltung-4116.html>
22. SACHSEN.DE. *Freistaat Sachsen*. [online]. [cit. 2022-10-22]. Dostępne z: <https://www.freistaat.sachsen.de/index.html>
23. VODÁKOVÁ, Alena. *Komparace*. Sociologická encyklopedie. [online]. Praha: Sociologický ústav AV. 2017 v.v.i, [cit. 2021-09-09]. Dostępne z WWW: <https://www.encyklopedie.soc.cas.cz/w/Komparace>
24. ZWIAZEK POWIATÓW POLSKICH. *Mapa Polski*. [online]. [cit. 2022-11-13]. Dostępne z: <https://www.zpp.pl/mapa-polski>

Přílohy

Příloha A: EURES TRIREGIO. Život a práce v trojzemí. *Informace a poradenství.* [online]. [cit. 2022-10-22]. Dostupné z: <https://www.eures-triregio.eu/>

